БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 102 (4994)
Воскресенье
Майн 19
1946 он
Сэн 20 мүнгэн

Шэнэ Сталинска табанжэл гээшэ угаа ехэ хүдэлмэринүүдэй табанжэл, манай Эхэ ороной хүсэн шадалые саашадань бухэжүүлхэ, советскэ арадай материальна энхэ амгалан байдалые дээшэлүүлхэ табанжэл мүн.

(Кировэй нэрэмжэтэ Макеевскэ металлургическа заводой коллективэй хандалгаhаа)

ТАРИЛГЫЕ ШАМДУУЛХА ШИИДХЭХЫ ҮЕ

...ртын яровой культурануудые тарижа ...гэхэ этээл hайн болзорнууд үнгэржэ ... Агротехникын заабаринн ёhoор ... республикын уhа... ...дааг газарта шэнииэ тариха болзор ...ын 20 хүртэр юм. Энэ хадаа эртын ...ультурануудай тарилгын эгээл саада ...ын болзор болоно. Гэбэшье, аяар му... хүртэр республика дотор эртын яро... культурануудай тарилга хахадлаа... ...гүй байhаар.

...үнөө хабарай сагай ударил урдынхи... ...үрэн хулаан байжа, хэдэн олон ай... ..., колхозуудай тарилгые эртэ эхилхэ ...рэн арга олгоhон байха юм. Энээгээр ...ходо тарилгын хүдэлмэри хаа-хаана... ...й түргэн ябуулагдаха ёhотой байгаа. ..., нютагуудтахи партийна, советскэ ...ануу болон колхоз, МТС-үүдэй зарим ...табэрилэгшэд сагай уларилай урин ...аан байдалые хэрэглэжэ, газараа ...үүрилхын орондо, харин хүрьhэн гэ...гүй гэhэн үндэhэгүй шалтаг барижад, по...ой хүдэлмэриие эхилхэhээ хойшо ...аруулжа байна.

...олевой хүдэлмэриие апрелиин эхсэр ...аха хүсэд аргатай байhан Бичурын, ...харшэбэрэй, Зэдын, Кударын, Кяхтын ...лхозууд тарилгые тон ехээр унжа...гуулжа, мүн зарьманиинь агротехни... хазагайруулжа байха юм. Мухаршэ...рэй аймагые абаад үзэхэдэ, республика ...тарянжалаар ехэ тээшэ тоологдодог ...а. Тэд эндэхи колхозууд хабарай ...левой хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр ...ргэжэ байха юм. Зарим колхозуудынь ...р май гартар тарилгын хүдэлмэридэ ...ад ороогүй байгаа гэхэдэ алдуу боло... ...р бэшэ. Юуб гэхэдэ, мэнэ hая болтор ...hаг соо бии байгаа плугуудайнь орой... 80 процент, сеялкэнүүдэйнь 50 про... ...т поли дээрэ гаргагдаhан байба. Энэ ...аа тарилгын хүдэлмэридэ жэгдэрэн ..., гүрэнэй түсэбые хараалагдаhан ...р соо дүүргэхэ ябадалые ехэхэнээр ...гуулаа.

...ичурын, Баргажанай, Яруунын, Ка...скын, Закаменай, Байкало-Кударын ...гуудаар тарилгын хүдэлмэри баhал ...гүйгөөр захалагдаад, мүнөө хүртэр ...эй юумэ хэгдээгүй байха юм. Бай...о-Кударын аймагай зарим колхозууд ...р майн 8—10 хүртэр ороохото куль...ануудай эртын тарилга эхилээдүй ...а hэн. Хэтэрхэдээ зарим колхозуу...нь тарилгын урда тээхи газарай эл...рилгые гэдэргэнь ехээр татажа ...hэн гэдээдүй гэжэ шалтаг барижад, ...уудаа хүдэлмэрилүүлхэеэ болиул...аhан ябадал гаргаhан байгаа. Мү... болоходо эдэнь ехэхэн хохидол уша...аа байха юм. Аяар майн 15 хүртэр ...ало-Кударын аймаг дотор ороохото...бово культурануудай тарилгын—42,4 ...ой бүхы тарилгын түсэб—34,4 ...ент дүүргэгдэhэн ябадал хадаа тэн... колхозуудай тарилгые угаа ехээр ...агайруулжа байhые гэршэлнэ.

...арилгын табан хоногой графигые ...хэ ябадал аймаг, колхоз бүхэнэй ... уялга мүн. Энэ хадаа аймаг, ...озуудта даалгагдаhан хуули гээшэ. ...бэшье, олонхи колхозууд тарилгаар ...ргдоhон табан үдэрэй графигые ...ээтүй. hүүлэй мэдээн дээрэhээ ...хада, республикын колхозууд майн ...аа 15 хүртэр оройдоо 9,4 процент ...ата үгэhэн байба.

...хтын, Курумканай, Байкало-Кудa... аймагууд дээрэ хэлэгдэhэн үе соо ...оо 2,8—3,1—3,2 процент ургалта ... байха юм. Мүн Бичурын, Кабан..., Мухаршэбэрэй, Хоринн, Прибай...ска, Кударын аймагууд арбаадшье ...ент ургалта үгөөгүй байба.

...абан хоногой графигые олонхи аймa... хангалтагүйгөөр дүүргэhэн дээрэ... майн 15 хүртэр республика дотор ...о-бобово культурануудай тарилгын ...—48,9, яровой бүхы культурануу... тарилгын түсэб—41,2 процент дүүр...hэн байха юм. Энээниие нёдондоной ...ирэтэй сасуулаад үзэхэдэ, ороохото... культурануудай тарилга аяар ...6 процентээр, яровой культурануудай ... тарилга—4 процентээр бага байна.

...публика дотор хабарай тарилгын ...онойхиhoo хангалтагүйгөөр ябуу... байhан гол шалтагаан хадаа ... аймагуудай партийна, советскэ, ...аряалангай органуудай зүгhөө кол...уудта үдэр бүриин бодото хүтэлбэри ...гүй, полевой хүдэлмэридэ хүдөө ...уудаар бии байгаа бүхы хүсые элсүүлхэ тушаа анхарагдаагүй дээрэhээ болоно. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын, Кабанскын аймгүйсэдкомууд хабарай полевой хүдэлмэриие үнгэргэхэ хэрэгтэнь колхозуудта онсо hонор хүтэлбэри, туhаламжа үзүүлээгүй байгаа. Энээн тухай БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй hаяхан гаргаhан тусгаар тогтоол соо тодоор тэмдэглэгдэhэн байха юм.

Зарим аймагуудай газартаряалангай органууд, илангаяа агрономууд тарилгын эрхим шанар сахихын түлөө шанга тэмсэл хэхын орондо, харин кабинедтээл hуужа үнэтэ сагаа барадаг байба. Тиимэhээ агротехникые хазагайруулhан баримтануул, олохон колхозуудаар, илангаяа Мухаршэбэрэй, Кяхтын, Кударын, Прибайкальска аймагуудаар үзэгдэhэн байна.

Зарим МТС-үүд тарилгын эхилhэнhээ хойшо хэдэн олон тракторнуудаа техническэ муугаар харууhалжа миил байлганад. Куйтунска, Эгэтын, Бага-Куналейн, Кяхтын, Ново-Брянска, Ехэ-Куналейн ба бусад МТС-үүдэй хэдэн олон тракторнууд тарилгада ороhонhоо хойшо олонхи үдэрнүүдтэ миил байhаар. Мүн тракторнуудые түхеэрэн сүүдхэ соо хүдэлмэрилүүлхэ ябадалые олохон МТС-үүд аяар мүнөө хүртэр эмхидхээдүй байна. Тиихэдэнь Сухын, Саянтын, Суулгын болон бусад түрүү МТС-үүдэй хэдэн олон тракторна бригаданууд хабарай полевой хүдэлмэрингөө түсэбүүдые үни хада үлүүлэн дүүргээд, амжалтатай хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр байха юм. Саянтын МТС-эй нүхэр Дымбрылов, Ехэ-Кударын МТС-эй нүхэр Дамбаев, Хоринн МТС-эй нүхэр Аюшиев, Сухын МТС-эй нүхэр Банзаракцаев ба бусадай хүтэлбэрилдэг бригадануудай амжалтанууд бүхы республикын омгорхол болонхой.

Хабарай тарилгын үедэ дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд дээрэhээ мэдэхэдэ, хэдэн олон колхозуудай үндэр ургасын түлөө шанга тэмсэл хэжэ байhаниинь эли тодоор харагдана. Зүгөөр, тиимэ түрүү колхоз, МТС ба эрхим хүнүүдэй хүдэлмэриин дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо шухала хэмжээ-ябуулганууд хэрэгсээгдээгүй байhан дээрэhээ дииланхи нютагуудаар тарилгын хүдэлмэридэ ябагшадай ажалай эмхидхэл, жаяг заршам hула, үйлэдбэриин бүтээсэ бага байна. Имагтал эдэ бүхы шалтагаануud тарилгые хожомдуулха ябадалда хүргэнэ гээшэ.

Дунда зэргээр гектарhaа 12 центнер ургаса хураажа, табанжэлэй эсэстэ оройдоо жэл соо 127 миллион тонно таряа үгэхэ гэhэн иимэ зорилго Сталинска шэнэ табанжэлэй түсэб соо хараалагдаhан байна. Энэ хадаа колхозно таряашад болон МТС, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дайшалхы программа боложо үгэнхэй. Табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаhан айхабтар ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада республикын хүдөө ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлэй хабарай тарилгые амжалтатайгаар дүүргэжэ, үндэр баян ургаса хурааха үүдэ нээхэ хэрэгтэй бии байгаа хабаяа бараниинь элсүүлхэ уялгатай.

Мүнөө жэлэй хабарай тарилгые амжалтатайгаар дүүргэхэ бүхы арга-боломжонууд манайда бии. Улаан Армиhаа бусажа ерэhэн hүрөг ехэ хүсэн колхоз, МТС, совхозуудта тон ехэ түшэг тулгуури болжо үгэбэ. Имагтал колхознигууд ба МТС, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй үйлэдбэриин дэбжэлтэ болон хүсэ шадалые тарилга дээрэ зүбөөр элсүүлжэ шадаха хэрэгтэй. Тиигэбэл хабарай тарилгаар тохёолдоhон энэ дутуунууд түргэн усадхагдажа шадаха байна.

Колхозуудай правлени болон партийна организацинуудай тарилгада ябагшадай дунда социалистическэ мүрысөө, агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэнь ВКП(б)-гэй айком, аймгүйсэдкомууд үдэр бүриин туhаламжа, хүтэлбэри үзүүлхэ зэргэтэй. Тарилгые унжагайруулhан, тэрэнэй агротехникые хазагайруулhан бүхы баримтануудта партийна, советскэ, газартаряалантай органууд шанга хэмжээ абаха зэргэтэй.

Тарилгые шангадхаха шиидхэхы үе ерээ. Энэ үедэ республикын колхоз, МТС-үүд бии байгаа хүсэеэ поли дээрэ бараниинь элсүүлжэ, тарилгые агротехническэ үндэр дээдэ хэмжээдэ үнгэргэхэ байна.

Сталинска табанжэлые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө Бухэсоюзна социалистическэ мүрысөөе эмхидхэе

Советскэ Союзай хара металлургиин бүхы хүдэлмэришэд, албахаагшад, инженернүүд ба технигүүдтэ

Кировэй нэрэмжэтэ Макеевскэ металлургическа заводой коллективэй ХАНДАЛГА

Хүндэтэ нүхэд!

1946 — 1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай Хуулиие ССР Союзай Верховно Соведэй баталан абаhанай hүүлээр бүхы орон соомнай ажахын түсэбүүдые дүүргэхын түлөө фабрика, завод, шахта, электростанци, МТС, колхоз болон совхозуудай социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ. Манай ороной ажалшадай дүүргэхын түлөө урма зоригтойгоор оролсоhон шэнэ табанжэлэй түсэб дотор Москва городой Сталинска hунгуулиин округой hунгагшадай суглаан дээрэ манай вождь ба багша нүхэр Сталинай өөрынгөө түүхэтэ үгэ соо советскэ арадай урда табиhан агуу ехэ зорилгонууд тодорхойлон харуулагдаа.

Шэнэ Сталинска табанжэл гээшэ угаа ехэ хүдэлмэринүүдэй табанжэл, манай Эхэ ороной хүсэн шадалые саашадань бухэжүүлхэ, советскэ арадай материальна энхэ амгалан байдалые дээшэлүүлхэ табанжэл мүн. Советскэ ороной бүхы ажалшадтай хамта манай заводой коллектив болбол арадай ажахые шэнэ хүсэтэйгөөр дэбжүүлхын түлөө ами бэеэ хайрлангүйгөөр тэмсэхэ байна. Шэнэ табанжэл гээшэ манай түрэл, бүгэдэ-арадай хэрэг мүн.

1946 — 1950 онуудай табанжэлэй түсэб соо хара металлургиие саашадань хүгжөөхэ ябадалда тусхай энхарал табигдана, юундэб гэхэдэ металл хадаа манай ажаүйлэдбэриин үндэhэнүүдэй үндэhэн мүн. 1950 ондо металлургнууд шэрэм, булат ба прокат үйлэдбэрилгын дайнай урда тээхи хэмжээе 35 процентээр үлүүлхэ ёhотой.

Немецко-фашистска булимтарагшад Советскэ Союзай хара металлургида айхабтар ехэ гарза хохидол хэhэн, урда зүгэй металлургическа заводуудые hандаргаhан, бидэнэрэй омгорхохо ёhooроо омгорходог байhан манай Макеевскэ заводые hандаргаhан байна. Советскэ Украинын сүлөөлэгдэмсэөр урда зүгэй металлургнууд большевистскэ партиин хүтэлбэри доро ябажа заводуудые hэргээн бодхоохын түлөө, домнонууд, мартенүүд болон прокатна стануудые hэргээн бодхоохын түлөө хүдэлмэрилжэ захалhан байха юм. Үнгэрhэн үе соо өөрынгөө завод дээрэ бидэнэр хүсэ ехэтэ нэгэ доменно печь, 7 мартенэ, 6 прокатна стан, электростанци, аглофабрика болон туhалбариин цехүүдые hэргээн бодхооhон ба хүдэлгэжэ захалhан байнабди.

Нүхэд металлургнууд! Советскэ Союзай арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ ябадал бидэнэрэй хүдэлмэриhөө ехэхэнээр дулдыдаха байнал. Металл болбол машинануудые бүтээн гаргалгада, транспортые хүгжөөлгэдэ, хүдөө ажахые техникээр хангалгада, Улаан Армиие тон шэнэ буу зэбсэгээр хангалгада хэрэгтэй байнабшуу.

Шэнэ табанжэл соо бидэнэр, Советскэ Союзай металлургнууд, 19,5 миллион тонно шэрэмэй түлөө, 25,4 миллион тонно буладай түлөө тэмсэхэбди. Бидэнэр 45 доменно печь, 180 мартеновскэ печь болон конверторнуудые, 90 электропечь болон 104 прокатна стан hэргээн бодхоохо, шэнээр байгуулха ба хүдэлгэхэ ёhотойбди. Хара металлургиие хүгжөөхэ ябадалые бэелүүлгэ хадаа наука болон техникын шэнэхэн туйлалтануудые нэбтэрүүлгын үндэhэ hуури дээрэ эрхилэгдэхэ ёhотой.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ металлургнууд болбол Улаан Армидаа зорюулагдаhан буу зэбсэг ба hомо хэрэгсэл үйлэдбэрилэн гаргахын түлөө ажаүйлэдбэриие хэрэгтэй тоото металлаар хангажа, Фронтдоо туhалхын түлөө бүхы хүсэеэ үргэжэ байhан юм.

Дайн сэрэгэй үедэхи зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ манай гарта Бухэсоюзна социалистическэ мүрысөөн айхабтар хүсэтэ зэбсэг болоhон байгаа. Бидэнэр манай ороной социалистическэ байгуулалтын агуу ехэ Сталинска түсэбүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ байhан мүнөө үедэшье мүрысөөе шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхые хүсэнэбди. **Бидэнэр болбол СССР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө Бухэсоюзна социалистическэ мүрысөө эмхидхэхые дурадханабди.**

Бидэнэр, макеевскэ металлургнууд, доро заагдаhан уялгануудые бэедээ даажа абанабди:

1. Табанжэлэй турша соо заводоо хүсэд hэргээн бодхоохо, тиихэдээ тэрэниие шэнэ техникын үндэhэ hуури дээрэ hэргээн бодхоохо, үйлэдбэриингөө технологиие нарижуулан hайжаруулха, хүдэлмэри ехэтэй ажалые үргэнөөр механизировалха ба гарай ажал хэрэглэхэ ябадалые бага болгохо.

1946 ондо—шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэлдэ—бидэнэр иимэ уялга абанабди: 1 доменно печь, 3 мартенэ, блюминг ба 3 прокатна стан хүдэлгэжэ захалха.

2. Доменно печьнүүдые шадал соонь хэрэглэхэ, домнонуудые түмэрэй зүйл ехэтэй аад, томо шулуутай нэгэн янзын шихтээр таhалгаряагүй хангаха ябадалые туйлаха, кокс гаргашалха ябадалые хороохо ба шэрэмэйнь шанарые hайжаруулха.

Энэ жэлдэ бидэнэр иимэ уялга абанабди: доменно печьнүүдэй ашагтай хэмжээнэй хэрэглэлгын коэфициентые 1945 ондо 1,04 байhанай орондо 0,95 болгохо ябадалые туйлаха ба түсэбhөө гадуур 10 мянган тонно шэрэм үгэхэ.

3. Мартеновскэ печьнүүдые шадал соонь хэрэглэхэ, халуун дулааень тааруулха ябадалые автоматизировалха, печьнүүдэй тэсэбэриие дээшэлүүлхэ, заhабарида орожо миин байха ябадалые үсөөдхэхэ, мартеновскэ печьнүүдые бэлэдхэгдэhэн шихтээр хангаха ябадалые туйлаха, булад үюулхэ ябадалые hайжаруулха, ашагта металлай шанарые hайжаруулха ба тэрэниие ехээр гаргаха.

Бидэнэр болбол буладые эрид захилнуудай еhoор хайлуулха ба 1946 ондо 50.000 тонно булад түсэбhөө гадуур үгэхэ гэhэн уялга абанабди.

4. Прокадай сортнуудые олон болгохо ба машино-бүтээлгэдэ тааруулагдаhан профильнуудые гаргаха, металл болбосоруулгые hайжаруулха, үндэр шанартай прокат гаргаха ябадалые хангаха.

Бидэнэр болбол металлые эрид захилнуудай еhoор үгэхэ ба 1946 ондо 35.000 тонно прокат түсэбhөө гадуур үгэхэ гэhэн уялга абанабди.

5. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ ябадалые туйлаха, хүдэлмэришэн бүхэнэй металл үйлэдбэрилэн гаргалгые ехэдхэхэ ба шэрэм, булад болон прокадай өөрынь үные доошолуулха.

Энэ жэлдэ 1945 онтой сасуулбал тонно шэрэмэй өөрынь үные 30 түхэригөөр доошолуулха ба тонно буладайхиие—85 түхэригөөр доошолуулха гэhэн уялга абанабди.

6. Хүдэлмэришэд ба албахаагшадай материально-ажабайдалай условинуудые саашадаа hайжаруулха ябадалые туйлаха, хүдэлмэрилэгшэдэй саг үргэлжын кадрнуудые бии болгохо, тэдэнэрэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ.

1946 ондо гэр-байрын 18 мянган квадратна метр талмайе hэргээн бодхоохо, 200 гэрнүүдтэй заводской поселок байгуулха, мэргэжэлтэй 2.800 хүдэлмэришэдые бэлдэхэ гэhэн уялга абанабди.

Бидэнэр болбол доменно болон мартеновскэ печьнүүдэй, прокатна стануудай дайнай урда тээхи үйлэдбэриин хэмжээе богонихон болзор соо туйлаха ба үлүүлхэ гэhэн уялга бэе дээрээ абанабди. Табанжэлэй эсэстэ бидэнэр манай заводые шэнэ, түрүү техникээр зэбсэглэгдэhэн предприяти болгохо ба металл үйлэдбэрилгые дайнай урда тээхи хэмжээтэй сасуулбал иимэ хэмжээгээр ехэдхэхэ: шэрэм—20 процент, булад—38 процент ба прокат—30 процент.

Нүхэд металлургнууд! Бэе дээрээ тодорхой уялгануудые абаад, бидэнэр социалистическэ мүрысөөндэ оролсохые, шэнэ табанжэлэй түсэбые болзорhoонь урид дүүргэхэ ябадалые хангахые, жэл бүри 50 миллион тонно шэрэм ба 60 миллион тонно булад хайлуулха тухай нүхэр Сталинай табиhан түүхэтэ зорилгые дүүргэхын түлөө шэнэ хүсэтэйгөөр оролсохыетнай таанарые уряалнабди.

Бидэнэр болбол домнонуудые, маргенүүдые, прокатна стануудые, коксово батарейнүүдые, галда шатахагүй түмэрэй предприятинуудые, метизнэ заводуудые болзорhoонь урид hэргээн бодхоохо ба шэнээр барихын түлөө, ажабайдалай ба культурно-ажаhуудалай газарнуудые байгуулхын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ советскэ барилгашадые уряалнабди.

Хараметаллургиин заводуудай хүдэлмэришэн, инженер техник болон албахаагша нүхэд!

Манай ороной арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөнэй үндэhэ hуури дээрэ тэмсэхэбди!

1946 оной—шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн табия!

Манай алдарта советскэ Эхэ орон мандаха болтогой!

Манай илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ—Большевигүүдэй коммунистическэ парти—Ленин-Сталинай парти мандаха болтогой!

Советскэ арадай агуу ехэ вождь нүхэр Сталин мандаха болтогой!

Энэ хандалгые Кировэй нэрэмжэтэ Макеевскэ металлургическа заводой цехүүдэй халаануудай суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэhэн ба 10.488 хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад гараа табиhан байнад.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшүүдэй республиканска Хүндэлэлэй Доскада бэшэгдэхын түлөө

МОТОРО-ЗАhАБАРИЛГЫН ЗАВОД ДЭЭРЭ

Манай республика дотор шэнэ сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлдэ ашаглалгада тушаагдаhан Селендумын мотороза hабарилгын заводой коллектив болбол ажал хүдэлмэри дээрээ hайн амжалтануудые туйлажа эхилбэ.

—Мүнөө манай завод ашаглалгада тушаагдаhанhaa хойшо хахад hapa болобо. Энэ үе соо республикын заводууд ба предприятинуудhaа, мүн МТС-үүд ба зарим колхозуудhaа машинануудай моторнууд ба мүн бусад станогууд-түхеэрэлгэнүүдэй частьнуудые hэльбэн заhаха ба шэнээр үйлэдбэрилхэ захилнуудые олоор абаhан байнабди. Тиин, энэ хүдэлмэриие hүүлэй арбаад үдэртэ эршэмтэйгээр бүтээжэ эхилээбди—гэжэ тус заводой директор ордento ба медальта нүхэр Л. Коновалов хэлэнэ.

Тус заводой главна конструктор Владимир Иванович Петров гэгшэ заводой ашаглалгада тушаагдаагүй байхада тракторнуудай ба ашаанай машинануудай частьнуудые үйлэдбэрилэн гаргажа ба хуушан частьнуудые hэльбэн hайн амжалтануудые туйлаhан байгаа. Нүхэр В. Петровой оролдолгын ашада бүхы маркын тракторнуудай шухала шухала частьнуудые үйлэдбэрилэн гаргажа ба хуушан частьнуудые hэльбэн заhажа байна. Мүн тэрэшэлэн тус завод болбол энээнэй урда тээ манай республика дотор үйлэдбэрилжэ хүсэд шадагдадаггүй ашаанай машинын моторой нарин шухала частьнуудые бүтээн гаргажа эхилээ.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшүүлэй республиканска Хүндэлэлэй Доскада бэшэгдэхын түлөө социалистическэ мүрысөөн заводой коллективэй дунда дэлгэржэ, завод дээрэ барилгынь үеhөө хойшо хүдэлмэрилhэн эрхим стахановецууд бодото уялгануудые абаба. Жэшээлхэдэ, анха түрүүндэ энэ завод дээрэ каменщигаар ерэжэ хүдэлмэрилhэн, мүнөө заводой эрхим токарь Федор Гончикович Шойсорунов гэгшэ ажалай бүтээсые үдэр бүридэ 200 процент дүүргэхэ гэhэн уялга абаа. Нүхэр Федор Гончикович хадаа заводой барилгын үедэ, мүн станок-түхеэрэлтэ тодхожо ашаглалгада тушааха үедэ ажал хүдэлмэри дээрэ жэшээтэ hайн амжалта туйлажа заводой коллективэй дунда суурхаhан юм. Мүнөө майн 1-hээ хойшо тракторнуудай частьнуудые бүтээн гаргаха талаар хүдэлмэрилхэ зуураа, ажалай нормые үдэр бүридэ 300 процент хүртэр дүүргэнэ. Мүн тэрэшэлэн, эрхим стахановец Чойжинима Санданов гэгшэ тракторнуудай поршень хэхэ—иимэ харюусалтата ажал дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа, энэ үнгэрhэн 15 үдэрэй турша соо үдэр бүриинтөө даалгабариие 250 процент дүүргэбэ.

Эдэ нүхэдүүд хадаа өөhэдынгөө моторозаhабарилгын заводые республиканска Хүндэлэлэй Доскада гаргахын түлөө саашанхи ажал хүдэлмэри дээрээ үшөө hайн амжалтануудые туйлаха гэhэн уялгануудые абаа.

Мүн тэрэшэлэн, заводой стахановецууд Василий Герасимов, Мартын Федотов, Борис Белоносов, Феодосия Бурлакова ба бусад шэнэ детальнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха хэрэг дээрэ зэмэтүй hайн амжалтануудые туйлаха зуураа, залуу хүдэлмэришэдые үйлэдбэриин дүй дүршэлдэ hургаха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулжа захалба.

—Манай заводой коллектив болбол БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомоор тогтоогдоhон республиканска Хүндэлэлэй Доскада тэмдэглүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ гаргажа байна—гэжэ тус заводой партийна организациин секретарь нүхэр Омаров мэдүүлнэ.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлдэ ашаглалтада үгтэhэн Селендумын мотор-заhабарилгын заводой коллектив хадаа заводой барилга ба станок-түхеэрэлгэ тодхолтын болон мүн үйлэдбэриин процесүүдые шудалалтын үедэ hайнаар хүдэлмэрилhэн өөhэдынгөө амжалтануудые саашадань бэхижүүлхын түлөө тэмсэжэ Сталинска табанжэлэй түрүүшүүдэй зэргэдэ гараха байха гэжэ найдагдана.

Ж. ЖАМБУЕВ.

hарынгаа даалгабари 13 хоног соо дүүргэбэ

Хоринн аймагай «Октябриин 20 жэл» гэжэ олзобориин артелиин хүдэлмэришэд (түрүүлэгшэнь нүхэр Сороковиков) Илалтын үдэрэй урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, май hарын түсэбые 13 хоногой туршада дүүргэхээр уялгануудые абаhан байгаа.

Тиигээд энэ коллектив абаhан уялгануудаа хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ, тэрэ болзортоо hарынгаа даалгабари дүүргэбэ.

Мүнөө үлэгшэ үдэрнүүдэй туршада бүри hайнаар хүдэлмэрилжэ үргэн хэрэглэлэй эд бараа элбэг дэлбэгээр гаргахаа хүсэжэ байнад.

3 хоног соо шэнэ гэр бариба

Курумканай аймагай „Ленинская Искра" гэжэ колхозой колхознигууд барилгын түргэн аргаар 3 хоногой туршада трактористнуудай хамтын байра барижа дүүргэбэ.

Энэ барилгада 60 гаран хүн хабаадалсаhан байна. Тус үдэрнүүдтэ модошо дархашуул нүхэд Буда Санжаев, Мунко Будаев гэгшэд илангаяа hайнаар хүдэлмэрилжэ суурхаhан байха юм.

Гоё hайханаар шэмэгдэhэн ба hаруул, сэбэр энэ байрада хоёрдохи бригадын трактористнууд мүнөө ороод байна.

Мүн эндэнь улаан булан эмхидхэгдээд шэнэ газетэнүүд, номуудые уншажа ба шатар домино табижа трактористнууд сүлөөтэй сагаа культурнаар ба хүхюунээр үнгэргэдэг болонхой.

Нүхэр В. М. Молотов Москва бусажа ерэбэ

...ын 17-до СССР-эй Гадаадын Хэрэ... Министр В. М. Молотов гадаадын ...гүүдэй министрнүүдэй Соведэй сессиин дүүрэhэнэй hүүлээр Парижhaa Москва бусажа ерэбэ. (ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТАБАНЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭНЭД

ССР Союзай Верховно Советэй нэгэдэхи Сессеэр баталагдаһан „1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай" хуули болон ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министр Советскэ Союзай Генералиссимус нүхэр Иосиф Виссарионович Сталинай түүхэтэ приказые Улан-Удэ станциин коллективэй хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон албахаагшад бүхы советскэ арадтаяа хамта тон баяртайгаар хүлеэжэ абаһан байгаа.

Мүнөө тус станциин коллективэй дунда энэ түүхэтэ документнүүдые шудалха тушаа хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдажа байна.

Партийна организациин хүтэлбэрилэгшэд болбол партийна, комсомольско болон хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаануудые татажа, тэрээн дээрээ табанжэлэй хуулиие ба түүхэтэ приказые уншажа үгэһэн байна. Эндэ хэлэгдэһэн тоо баримтанууд ба шухала заабаринуудтай танилсаад байхадаа, эндэхи коллектив энэ хүндэтэ зорилгонуудые гансахан дүүргэхэ бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхэ бүхы арга-боломжотой байнабди гэжэ нэгэн һэналаар мэдүүлһэн байха юм.

СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй түсэбөөр урмашажа, тэндэхид ажал хүдэлмэри дээрээ ехэхэн амжалтануудые туйлажа байна.

Энэ коллективэй членүүд апрель һарынгаа үйлэдбэриин түсэбые 110 процент дүүргээд, май һарада үшөө ехэхэн амжалтануудые туйлахаар зоригжонхой.

Мүнөө станциин коллективэй олонхинь партийна организациин дэргэдэ тогтоогдоһон кружогуудта ябажа, түүхэтэ хуулиие ба приказые эршэтэйгээр шудалжа байна. Түбхын түрүүндэ, өөһэдынгөө үмэнэхи ээлжээтэ зорилгонуудые—ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин жаяг заршамые һайжаруулха, залуу хүдэлмэришэдэй дүй дүршэлые дээшэлүүлхэ гэхэ мэтын шухала асуудалаар тодорхой уялгануудые абаад, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр ябуулна.

Советскэ арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ тухай агуувхэ перспективэнүүдээр зоригжожо, ажалай шэнэ-шэнэ габьяануудые туйладаг стахановецуудай тоо үдэр ерэхэ тудам олошорно.

Суута түмэршэ дархан Александр Смирновой вагонзаһабарилгын пунктын коллектив майн урда тээхи социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлэн апрель һарынгаа үйлэдбэриин түсэбые апрелиин 22-ой үдэр 100 процент дүүргээд, агуувхэ вождь И. В. Сталинай түүхэтэ приказда харюу болгон үшөө ехэхэн амжалтануудые туйлхабди гэбэ.

Тус пунктын вагон-хабсаргаха цехын эрхим мастер, ВКП(б)-гэй член Степан Бажен гэгшэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө оролдожо, жэшээтэ һайн амжалта туйлаа. Энэ цехын хүдэлмэрилэгшэд болбол урдань үйлэдбэриингөө даалгабариие 150—200 процент дүүргэдэг байгаа һаа, мүнөө һүүлшын үдэрнүүдтэ 200—250 процент хүртэр дээшэлүүлбэ.

Мүн паровозо-заһабарилгын цехын коллектив ордено мастер, ВКП(б)-гэй член нүхэр Мамымон гэгшын хүтэлбэреэр апрель һарын түсэб үлүүлэн дүүргэбэ.

Тэрэшэлэн поезднуудые холбон зохёогшод, ВКП(б)-гэй членүүд нүхэд Кудряшев ба Лазарев гэгшэд социалистическэ уялгануудые абаха зуураа, сталинска приказай хүндэлэлдэ стахановска вахтада жагсаад, үдэрэйнгөө даалгабариие 300—350 процент гүйсэдхэжэ бусад хүдэлмэришэдтэ ажалай үндэр бүтээсын үльгэр жэшээ харуулнад.

Депогой механическа цехын стахановец, ВКП(б)-гэй членэй кандидат В. Тимошкин гэгшэ апрель һара соо даалгабарита нормоёо 200 процент дүүргэһэн юм. Мүнөө агуувхэ вождиингоо түүхэтэ приказтай танилсаад байхадаа, үшөө үндэр ажалай бүтээсэ туйлахаб гэжэ уялга абаад, үдэр һүнигүй эршэтэйгээр хүдэлмэрилнэ.

„1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай" хуулиие баталан абаһантай дашарамдуулан партийна организацинуудай агитационно ба пропагандистска хүдэлмэри тухай гаргаһан ВКП (б)-гэй ЦК-гэй ба партиин Обкомой тогтоолнуудые гарай хүтэлбэри болгон партийна организациин суглаан боложо, тэрээн дээрэ „Сталинска табанжэл ба манай коммунистнуудай зорилгонууд" гэһэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, партийна организациин дэргэдэхи агитколлективэй бүхы агитаторнуудай хабаадалгатайгаар кустовой семинар үнгэргэгдэһэн байха юм.

Энэ семинар дээрэ депогой партийна организациин секретарь нүхэр Ковалевский элидхэл хэхэ зуураа, шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые хүдэлмэришэдтэ, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэ болон албахаагшадта гүнзэгыгөөр ойлгуулха зорилго агитаторнуудай үмэнэ табиһан байгаа.

Энэ түүхэтэ документнүүдые шудалха хэрэг гансахан энээгээр хизаарлагдаа бэшэ, мүн үдэшын партийна һургуули, политкружогуудта ябажа гүнзэгыгөөр танилсаха хүдэлмэри урда урдынхиһаа улам эршэмтэйгээр ябуулагдажа байха юм.

Мүнөө депогой агитаторнууд болбол дайн сэрэгэй һүүлдэхи табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ ябадал бидэнэрэй үйлэдбэриингөө түсэб дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ ябадалһаа дулдыдаха гэжэ тоолоод, депогой олон тосто хүдэлмэришэдтэ табанжэлэй түсэбые ойлгуулжа үгэхэ тушаа хамаг бүхы хүсэ шадалаа гаргадаг болоо.

Агитколлективэй эрхим агитаторнууд, ВКП(б)-гэй членүүд нүхэд Ф. Киселев, А. Бугивин ба бусад, комсомолецууд А. Покудина, Н. Нормонов гэгшэд агитационно - ойлгууламжын хүдэлмэриие эрхимээр ябуулдагаараа суурхадаг байха юм. Эдэнэр дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй түсэб тухай хуули тушаа 10—10 хөөрэлдөөнүүдые, нүхэр И. В. Сталинай түүхэтэ приказ тушаа 2—2 уншалгануудые депогой цехын ба халаачуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үнгэргэһэн байна.

Мүнөө шэнэ табанжэлэй түсэбөөр зоригжоһон депогой коллектив үйлэдбэриин түсэб үлүүлэн дүүргэхэ, урдань үзэгдөөгүй үндэр ажалай бүтээсэнүүдые туйлахын түлөө тэмсэнэд.

Б. Дансорунов.

Тарилгые унжагайруулхагүй!

ТАРИЛГЫН ЯБАСАҺАА

Республикын колхозууд хабарай тарилгые нёдондоной-хиһоо хангалтагүйгөөр үнгэргэжэ байна. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй майн 15-да республика дотор яровой бүхы тарилгын түсэб 45,2 процент дүүргэгдээд байһан һаа, мүнөө 41,2 процент байха юм.

Баргажанай, Түнхэнэй, Кабанскын, Кяхтын, Кударын, Мухаршэбэрэй аймагууд һүүлэй табан хоног соо өөдтэй ургалта үгэнгүй гээгдэлнүүдээ усадхажа шадаагүй байха юм. Баргажанай колхозууд орооһого-бобово культуранuудай тарилгын түсэбые миил — 31,2 процент яровой бүхы тарилгын түсэбые — 28,6 процент дүүргэжэ хамагай хойно шэрэгдэһээр. Теэд, тэндэхи партийна, советскэ, газартаряалангай органуудай хүтэлбэрилэгшэд иимэ ехээр хожомдоһон ябадалһаа тобшолол хэнгүй, урдынхи шэнги амгалан һууһаар.

Хориин аймагай колхозууд майн 15 хүртэр орооһо-то-бобово культуранuудай тарилгын түсэбые 60,1 процент дүүргэжэ, урдынгаа гээгдэлые усадхаад, республика соо түрүү һуури эзэлбэ.

Тарилгые шангадхахын тулада полевой хүдэлмэрилэгшэдэй дундахи социалистическэ мүрысөөе улам шангадхаха, морин плуг, сеялкэ, трактор бүхэниие дүүрэн хүсөөрынь хэрэглэхэ шухала.

Колхоз бүхэнэй тарилгын түсэбые түргэн саг соо, эрхим шанартайгаар дүүргэхэ ябадалые имагтал нютагуудтахи партийна, советскэ, газартаряалангай органууд хангаха уялгатай.

Плугшадай мүрысөөе үүсхэгшэд

Хабарай тарилгада хамсыгаа шамажа оролсоһон Иволгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Яковлев) членүүд Казазаева, Емельянова, Афанасьева, Заицева гэгшэд плугшадай социалистическэ мүрысөө үүсхэхэ дурадхал оруулһан байгаа. Тиин, эдэ нүхэд өөһэдынгөө абаһан уялгануудые үнэн хэрэгүүдээр бэелүүлэн бүхы плугшадта үльгэр жэшээ харуулжа ябанад. Эдэнэр сараар газар хахалха зуураа, үдэрэйнгөө нормонуудые 115—135 процент хүртэр дүүргэдэг байна.

Бригада хоорондын социалистическэ мүрысөөндэ тарянажалай хоёрдохи бригада түрүү һуури эзэлэнхэй. Энэ бригадын олонхи плугшад түрүүшүүлэй үүсхэлээр социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, һаад һамшагтүйгөөр хүдэлмэрилжэ ябана. Газар хахалагшад Алексеева, Трифонова ба бусад мори унаа болон машина зэбсэгүүдтэе зэн ёһоор хандажа, үйлэдбэриингөө нормонуудые үлүүлэн дүүргэдэг байха юм.

Колхозой правлени болон бригада бүхэн тарилгые эрхим шанартайгаар үнгэргэхын түлөө шухала анхаралаа хандуулан плугшад, борнойшод ба сеялкэшэдэй хэһэн хүдэлмэриие ходоодоо шалгажа, тусхай сэгналтэ үгэлгэтэйгөөр тушаан ябадаг байна. Тиихэлээр тарилгада ябагшад гансал үндэр бүтээсын түлөө бэшэ, харин эрхим шанарай түлөө эрид тэмсэл хэдэг байха юм.

М. ХОНДОРОНОВ.

Тракторна бригадануудта тоо бүридхэлые һайнаар табиха

Полевой хүдэлмэринүүдэй үедэ тракторна бригадануудта тоо бүридхэлые һайнаар хэхэ ябадал тон шухала хэрэг болоно. Бригадын тоо бүридхэгшэ хадаа бригадирай түрүүшын туһалагша мүн. Тоо бүридхэгшэ болбол тракторист бүхэнэй хүдэлмэриие һайса мэдэһэн байха, мүн тракторнуудые тоһодохо болон горючи арбилха, үйлэдбэриин эрхим шанар, үндэр бүтээсын түлөө тэмсэхэ мэтын шухала хүдэлмэринүүдые харюусаха байна. Тоо бүридхэгшэ гээшэ тракторист, прицепщик, сеялкэшэн ба бүхы бригадынгаа хэһэн хүдэлмэриин дүнгүүдые тодо һоноргоор гаргажа, түрүүшүүлэй дүршэлые бүгэдэндэ нэбтэрүүлхэ хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Гэбэшье, Ново-Брянска МТС-эй зарим тракторна бригадануудай тоо бүридхэгшэд дээрэхи эрилтэнүүдые хүсэд харюулжа шаданагүй. Жэшээ болгон абаад үзэхэдэ, 12-дохи тракторна бригадын тоо бүридхэгшэ нүхэр Цыденова гэгшэ өөрынгөө хүдэлмэридэ хайша хэрэгээр хандалаг байха юм. Тэрэ хадаа тракторнуудай хүдэлмэрилжэ байһан газарта горючиие саг соонь абаашуулха ябадал хангтанагүй. Тэрэнһээ боложо трактористнуудынь горючияа 3—5 километр газарһаа ведро соо хээд, ябагаар зөөжэ байдаг, үгы һаа, тоһодохын тулада тракторaa горючиин хажууда абаашажа, үнэтэ сагаа барадаг байха юм. Гадна, нүхэр Цыденова гэгшэ трактористнуудай үйлэдбэриин бүтээсые дүнлэжэ, доска дээрэ бэшэдэггүй байна.

Тоо бүридхэлэй иимэ муугаар табигдаһан ябадал тус бригадын гээгдэһэн шалтагаануудай нэгэниинь болоно. Энэ бригада дүрбэн трактортай юм. Тэдэ бүхэниие хоёр хүн ээлжээгээр жолоододог байна. Гэбэшье, энэ бригадынхид аяар майн 15 хүртэр условно трактор бүхэнөөр оройдоо 25 гектар элдүүриһэн байха юм.

Тэрэшэлэн тоо бүридхэгшэд Намсараева, Михайлов ба бусад өөһэдынгөө хүдэлмэринүүдые баһал хангалтагүйгөөр ябуулна. Тиимэһээ эдэ бригаданууд МТС соо гээгдэнхэй юм.

Гадна, дээрэхи бригадын тоо бүридхэгшэд трактористнуудай культурна байра байдалай түлөө хамаардаггүй заншалтай. Дурсагдагша бригадануудай тракторна вагончигууд соо наагдаһан лозунг болон плакадуудай таһаржа унаһаан ябадал энээниие гэршэлнэ.

А. ВОРОНОВ.
Ново-Брянска МТС-эй партийна организациин секретарь.

КУЛЬТУРНО-ГЭГЭЭРЭЛ...
ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ ТУҺАЛ...

Газетнэ витрин... тухай

Газетын ямар удхашанартай ... ниинь хэндэшье тон элитэ. Мана... турно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд ... газетнэ мэдээсэл, статья ба очер... дые полевой стан, бригада болон ... ник бүхэндэ хүргэхын тон шухал... һаниие һайнаар мэдэдэг гээшэ. Ти... шье газетэнүүдые хүдөө нютагта ... хүн бүхэн абадаггүй дээрэһээ ... витринэ эмхидхэхэ тон шухала ... Витриные колхозой правлениин, ... гын байшангай ба сомоной совет... гэлэ эмхидхээд хизаарлаха бэшэ, ... бригада ба полевой стан бүхэнэй ... дэ эмхидхэхэ шухала.

Хабарай полевой хүдэлмэриин ... бригадын членүүдые нэгэ газарта ... тыень суглуулха аргагүй: звено ... гоор, бэе бэеһээ холо хүдэлмэрил... ха юм. Тиимэһээ газетнэ витриные ... хозингуудай амардаг газарта түх... зохистой байна.

Колхозингуудай үдын хоолой ... лалгын үедэ витринын хажууда ... агитатор гү, али культурна хүдэл... лэгшэд байжа тон шухала газет... сэл ба статьянуудые бэхээр гү, ... улаан карандашаар тодорхойлон ... тэдэндэ ямар зүйл уншаа һаа нэн ... шухала байһаниие хэлэжэ үгэхэ ба ... нэй һонирхоһон асуудалнуудтань ... үгэдэг байбал ехэ таарамжатай гэ...

Кяхтын аймагай Больше-Лукска ... ной Больше-Лукска уншалгын ... гые даагша избач нүхэр Доржиев ... нэ эмхидхэжэ, тэрээндээ «Бурят-М... Үнэн» ба аймагай газетэнүүдэй шэ... мернуудые үдэр бүри үлгэдэг бай... Нүхэр Доржиев болбол полевой ст... ридэ газетнэ витринэнүүдые түх... мүн уншагшадай бүлэг эмхидхэжэ, ... нүхэдынь, мүн өөрөө нүхэр Доржиев ... хозингуудай сүлөөтэй үедэнь газе... журналнуудай статьянуудые уншаж... дэг байна.

Хабарай тарилгын хүдэлмэрин ... колхозууд бүхэндэ хэдэ хэдэн ... витринэнүүд түхеэрэгдэһэн байха ё... Витринэ бүхэндэ газетэ ба буса... риалнуудые саг доронь һэлгэжэ байх... хала. Энээниие клубые даагша гү, ... избач эмхидхэжэ шадахань лабтай. ... ринын газетэнүүд ба бусад матер... дые саг доро һэлгэжэ ба хаража ... эрхим культурна эдибхитэн-аги... нуудта даалгаха ёһотой. ... витринын дэргэдэ дежурна байлга... болохо байна.

Хүдөө нютагай культурна хүдэ... лэгшэд ба комсомолецуудай түрүү... уялга хадаа хүдөө тосхон ба ... нүүдэй һууриин зондо газетэ ба ... нуудые саг үргэлжэ уншаха хэр... туһалха ябадал болоно. Колхозни... МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдые пар... правительствын шиидхэбэринүүдтэй, ... най орон доторхи ба хилын саада ... һүүлэй һонинуудтай танилсуулжа ... ха шухала.

М. АЛАШЕЕ...

КОМСОМОЛЕЦ—ЭРХИМ АГИТАТОР

Сэлэнгын аймагай Доодо-Бүхэнэй сельсоведэй Кировэй нэрэмжэтэ колхозой комсомольско эхин организациин секретарь нүхэр Г. Доржиев гэгшэ «1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай» хуулиие болон ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министр Советскэ Союзай Генералиссимус нүхэр Иосиф Виссарионович Сталинай Майн Нэгэнэй түүхэтэ приказые үргэн нийтэ колхозингуудта гүнзэгыгөөр ойлгуулна.

Нүхэр Доржиев болбол хабарай харанхы һүниишье мэдэнгүйгөөр үдэшэ үглөө илгадгүй тарянажалай гурбан бригадануудта ябажа, эрэгтэй эмэгтэй колхозингуудта ба колхозой центрһээ хэдэн модо холо газарта малай фермэнүүд дээрэ ажаллажа байһан малшадай дунда энэ түүхэтэ документнүүдые уншажа, гүнзэгыгөөр ойлгуулха зуураа, мүн бригаданууд ба гүүртэнүүд дээгүүр ханын газетэ болон дайшалхы хуудаһануудые гаргадаг болоо.

Тэрээнһээ гадна, тарянажалай бригаданууд дээрэ үдэрэйнгөө нормые дүүргэдэггүй зарим нэгэн колхозингуудтай тусхай хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэжэ, социалистическэ поли дээрэ эршэтэй шангаар хүдэлмэрилхын түлөө зоригжуулжа шададаг байна.

Нүхэр Г. Доржиев болбол партийна ба комсомольско эхин организацинуудай эдибхитэй агитатор гэжэ тоолегдодог болоо.

Сталинска дүрбэдэхи табанжэл соо хараалагдаһан агуувхэ программануудые гансахан лэ дүүргэхэ бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхэ нэгэн хүсэлэнтэйгөөр эндэхи колхозингууд эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилжэ байна.

Л. РИНЧИНО. «Б. М. Үнэнэй» тусхай корреспондент.

Комсомольско активай суглаан

Майн 16-да эдир харагшадай театрын байшанда Улан-Удэ городой комсомольско активай суглаан үнгэргэгдэбэ.

Энэ суглаан дээрэ ВЛКСМ-эй ЦК-гэй 15-дахи пленумэй дүн тухай ВЛКСМ-эй обкомой секретарь нүхэр Б. Семенов элидхэл хэһэн байна.

Нүхэр Семенов болбол элидхэл соогоо дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй туршада манай республикын комсомолецуудай ба залуушуулай гол зорилгонууд тухай хэлэбэ.

Удаань ВЛКСМ-эй түмэрзамай узловой комитедэй секретарь нүхэр Логацкая, Байкало-Сэлэнгын пароходствын дэргэдэхи 2-дохи ремесленнэ училищын эхин партийна организациин секретарь нүхэр Фэдоров, techinstitutудай— педииститудай дэргэдэхи комсомольско организациин секретарь нүхэр Богданов, ВЛКСМ-эй Городской райкомой секретарь нүхэр Драгомерецкий ба бусад үгэ хэлэбэд.

СПЕЦИАЛИСТЫН ЗҮБШЭЛ

Тугалнуудые гараараа тэжээхэ ба тэдэнэй элүүр байха тухай

Мүнөө үедэ малажалда үлэмжэ харюусалтатай саг боложо, адуу малай түлые олоор абалга эхилбэ.

Хабарай саг гээшэ бага малай элүүр энхэ байха ябадалда угаа аюултай байдаг, тиимэ хадань малай түлые үлэмжэ олоор тэжээжэ абахын тулада, бии бүхы хүсэеэ зандидан гаргаха ба арга боломжонуудаа хэрэглэхэ шухала.

Һүөөр элеэлүүлхэ тугалнуудые гарза хоролтогүйгөөр тэжээжэ абаха ябадалда туһатай тиимэ арга боломжонуудай нэгэниинь хадаа һүөөр тэжээгдэхэ малай физиологическа ондоо илтааё харалсаха ябадал болоно. Ушарынь хадаа, һая гараһан тугалай организм гээшэ томо малайхида орходоо нилээд ондоо илгаатай байдаг. Жэшээнь, һая гараһан тугалай организм өөрыгөө оршон тойрон бии байһан угаа олон юрын микробуудта эсэргүүсэхээр бэеэ хамгаалха зүйлнүүдые түрүүшынгээ недели соо болбосоруулжа шадаха аргагүй байна. Тиимэ хадань томо малда тойбо татажа шадахагүй юрын микробшье һая гараад байһан нарай малда тон хүндэ ба олонхидоо үхэлтэ үбшэниие өрүүлжэ болохо байнабшуу. Зүгөөр, энээндэ эсэргүүсэхын тулада тугалнууд эхынгэ уураг ба һүн соо бии байһан бэлэн зүйлнүүдые абадаг юм.

Тугалнуудые муугаар тэжээһэн дээрэһээ тугалнуудта халдабаритай ба халдабаригүй элдэбын үбшэн хүрэхэ ябадалай шалтагаанууд болоһон ушарнууд олоор үзэгдэдэг байна. Тиимэ дутуу ябадалнууд хадаа тугалнуудые тэжээхэдээ ариг сэбэрые сахиха гэжэ оролдодоггүй байхаһаа гадна, мүн тугалда ямар аргаар һү эдюулжэ байһан дээрэһээ болодог юм.

Хибэдэһээ хибэдэт мал хадаа гүзээн, һархинсаг, һэрхэнсэг, хото гэхэ мэтын олон дабхар ходоодотой байдаг юм гэжэ малшан бүхэн мэдэхэ байна. Тиимэ хадань һүн шэнги тэжээл хадаа гансал хото соонь болбосоржо гарадаг ба һая гараһан тугалнууд гээшэ түрүүшын үедэ имагта һүн тэжээлтэй байдаг ушарһаа тэдэнэй ходоодын түрүүшын гурбан таһалганууд балай ехээр хүдэлдэггүй байнабшуу. Эхэеэ хүхэдэнь тугалай эдиһэн һүниинь сэхэ хото худараа ородог байха юм. Энээниие нарин нягта туршалтаар тодоруулжа мэдэһэн байна.

Гансал бишииханаар балгажа залдиһан һүниинь сэхэ хото худараа ородог, тиихэдэ ехээр балгажа залдиһан һүниинь хото худар ороһоо гадна, тэрэнэй нилээд ехэ хубинь гүзээн ба һархинсаг хударнь ородог байһаниинь мүн лэ туршалга дээрэһээ элирһэн байна. Энэ ушарые тодорхойлон мэдэхэ ябадал хадаа угаа шухала удхатай юм. Тэрэнь юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ: эхэеэ хүхэһэн тугал бишиихан балгаар залгидаг ба хүнэг сооһоо һү ууһан тугал ехэ ехээр балгажа түргэнөөр уудаг байһан хадань, тугал өөрынгөө хубита һүеэ хоёр минута соо уугаад дууһадаг байхадань, эхэеэ хүхэһэн тугал эды шэнээн хубита һүеэ 15—20 минута соо эдидэг жэшээтэй.

Гүзээн худар ороһон һүн хадаа тэрэнээ болбосоруулжа шадахагүй байһан дээрэһээ тэндэ торожо хаагдадаг байна. Гүзээн худар ороһон микробууд тэндэ өөһэдынгөө дэлгэрхын тулада таатай зохид байдалтай болоод, тон олоноор үдэжэ эхилдэг ба һүниинь микробуудһаа боложо гутадаг боложо байха юм. Олон боложо үдэһэн микробууд болон тэдэнэй токсинууд хадаа гүзээн сооһоо шуһан ба тунгаагаар худар ороод, тугалай бүхы организмда таража, хүндэ үбшэн хүрэжэ болохо байна. Шуһан дотор микробуудай ороод байһан олоншог шэнжэ тэмдэгүүдэй нэгэниинь хадаа гэдэһэнэй үбшэн болохо юм.

Гүзээн худар һүн орожо, тэндэ гашалха гутахаһаа гадна, хүнэг сооһоо тугалнуудта һү уулгаха гээшэ үшөө нэгэ таатуй ябадалые гаргадаг байнабшуу. Эхэеэ хүхэхэдэнь бишиихан балгануудаар һүниинь жэшээгүй алиханаар залгидажа, тиихэдээ тугалай нёлбоһониинь угаа элбэгээр гаража байдаг зантай.

Теэд хүнэг сооһоо һү уулгахада тад ондоо байдаг. Энэ ушарта тугалай уужа байһан һүниинь аман соонь үни удаан торожо байдаггүй ушарһаа нёлбоһониинь оройдоошье гарадаггүй шахуу байдаг юм. Юрэ тугалай ууһан һүнтэйнь хамта ходоодо худар оролсоһон нёлбоһон ямар туһатай байдаг юм гэхэдэ: тэрэ хадаа хото соонь һүнэй аргаха ябадалда һаад хэдэг байна. Хото соонь суглараһан һүнэй аргуун болоод байхадань, саашаа дамжажа гараха нүхыень таглажа, гэдэһэнэй үбшэн хүрэдэг байнабшуу. Зүгөөр тугалда һү уулгахаһаан түрүүн уһа уулгадаг зантай байбал тэрэ нёлбоһоной гарадаггүй байһан дээрэһээ ушараг хорото ябадалһаа зайсажа болохо арга бии юм.

Һү ууханаан урда тээ уһа уулгаад байхада тугалнуудай бэеын тэжээлдэ ба һүнэй шэнгэсэдэ тон һайн байһаниинь Англида хэгдэһэн хэдэн олон туршалга дээрэһээ элирһэн байгаа. Урданай сагта зарим буряат-малшад тугалаа эхынь хүхүүлхэһээн түрүүн нэгэ ехэ халбагаар гү, али хахад стакан ногоон сай уулгадаг байһан юм, тэрэ хуушанай практикэ хадаа мүн лэ энээнэй туһатай байһыень гэршэлнэ.

Дээрэ хэлэгдэһэн зүйлнүүдые тобшолоод байхада эхэеэ хүхэдэг тугалнууд хүнэг сооһоо һү уулгажа тэжээһэн тугалнуудта орходоо бэе тамир һайтай байһыень харанабди.

Теэд нүгөө талаһаань харахада, тугалнуудта һү уулгажа тэжээхэдээ үнеэдэйнгээ хэды шэнээн һү үгэдэг байһыень али тодоор тоолжо мэдэхэ ба тугалнуудые нормотойгоор тэжээхэ аргатай байхабди, тиихэдэ хүнэй элеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ һүнэй санитарна шанарынь хадаа тугалынь хүхүүлжэ һааһан үнеэнэй һүндэ орходоо нилээд һайн байха ушартай.

Малажалай стахановецууд болбол һү эдидэг тугалнуудые хоёр янзын методоэр, гэхэ гү, али хүхүүлжэ ба уулгажа тэжээхэ зорилго хэзээ үни табяад, тэрэниие тон һайнаар шиидхэжэ шадаһан байха юм. Тэрэнь юу байнаб гэхэдэ: тугалынь хүхүүлэнгүйгөөр үнеэдээ һааха ба тугалдаа һү хүхүүлжэ тэжээхэ гэһэн иимэ эрилтэ табиһан байха юм. Тиихэдээ энэ зорилгые тон бэлэн аргаар шиидхэһэн байна гэбэл тугалнуудые хүхэлтэтэйгээр тэжээдэг болонхой.

Мүнөө үедэ хүхэлтэнүүд гэхэ гү, али «искуственнэ дэлэн» гээшэ олоншог колхозууд ба совхозуудта хэрэглэгдэжэ, тэндэ тугалнуудые бэе тамир һайтайгаар тэжээхэһээ гадна, толгой бүхэндэ һү багаар гаргашалһан аад, бэеын шэгнүүрые ехэ болгохо арга олдоод байна гээхэ.

«Искусственнэ дэлэн» хүхүүлжэ тугалнуудые тэжээхэдэ туһатай байһан ушар болбол хэдэн олон туршалгын хүдэлмэринүүд дээрэһээ элиржэ гараба. Жэшээнь, малажалай Бүхэсоюзна институдай лабораторидо нүхэр Г. Тараненко гэгшэ яһала олон тугалнуудые хүхэлтөөр ба хүнэгөөр тэжээжэ, нилээд ехэ шэнжэлгын хүдэлмэри хэжэ үзөөд байхадаа, хүхэлтөөр тэжээһэн тугалнууд туршалга хэһэн үе соо хүнэгөөр һү уулгажа тэжээһэн тугалнуудта орходоо дунда жэшээгээр сүүдхэ бүридэ 90—100 грамм хүртэр нэмэдэг байна, мүн тиихэдэ хүхэлтөөр тэжээлһэн тугалнуудай шэгнүүрынь нэмэхэдээ килограмм бүхэндэ литр ба хоёр литр һүн багаар гаргашалагдаһан байба.

Ериванска ветеринарна института нүхэр А. А. Байбуртицян болон Г. К. Апенян гэгшэд тугалнуудые хүхэлтөөр тэжээхэдэ туһатай байһан тухай илангаяа эли тодо тоо баримтануудые харуулһан байгаа. Эдэ нүхэд хадаа 54 тугалые 18—18 толгойгоор гурбан бүлэг болгожо таһалһан байна. Нэгэ бүлэгынь «искусственнэ дэлэн» гэхэ гү, али хүхэлтөөр, нүгөөдэнь—хүнэг сооһоо, гурбадахинь—эхэеэ хүхэжэ тэжээгдэһэн байха юм. Энэ туршалга хадаа һүөөр тэжээгдэхэ бүхы үе соонь үргэлжэлбэ. Тиихэ хоорондонь хүнэгөөр тэжээгдэһэн тугалнуудай дундаһаа 8 тугал (44 процент) гэдэһэнэй үбшэндэ нэрбэгдэжэ, 5 толгойнь (28 процент) үхэбэ. Тиихэдэ нэгэдэхи ба гурбадахи бүлэг сооһоонь хаа-яа гэдэһээ үбдэһэн болобошье, тэрэнь ямаршье эмшэлгэгүйгөөр зүгдөө эдэгэһэн байгаа. Тиин эдэ бүлэг тугалнууд сооһоо нэгэшье толгой гарза болоогүй. Нэгэдэхи ба гурбадахи бүлэгүүд сооһоо тугалнуудынь хоёрдохи бүлэг соохи тугалтануудта орходоо бэеынь шэгнүүр дунда жэшээгээр 132—143 грамм хүртэр үлүү ехээр нэмэһэн байха юм. Тиихэдээ һүн багаар гаргашалагдаһан байгаа.

Мүн иигэжэ тугалнуудые хүхэлтөөр тэжээхэдэ туһатай байһан тухай Советскэ Союз дотор элитэ мэдэгдэхэ Караваево гэжэ совхозой хүдэлмэри дээрэһээ гэршэлэгдэбэ. Тэндэ 1932 он болтор тугалнуудынь юрын янзаар байлгагдаһан ба тэжээгдэһэн аад, тэрээнһээ хойшо үбэл зун илгадгүй түлигдэдэггүй байра... тугалнуудаа байлгажа, хүхэлтөөр ... һэн байна. Тугал тэжээхэ хэр... иигэжэ хубилгаад байхада тугалнуу... оройдоо шахуу үбдэхөө болиоо, ... хэдэн олоороо үхэдэг байһан аа, ... зогсожо, тугалнуудынь һайнаар тэ... ба бэеынь шэгнүүр урда-урдын... үлүү ехээр нэмэһэн байха юм. Ашг... мэ ехээр үгэдэг шэнэ советскэ ү... —Костромско үүлтэрэй үхэр мал ... дэг нютагай бүхы фермэнүүд дээрэ ... галнуудаа мүн лэ тиимээр тэжээдэ... набшуу.

Тугалнуудаа хүхэлтөөр тэжээхэ ... угаа хялбар хэрэг мүн. Тиихын ... юун хэрэгтэйб гэхэдэ: нэгэн доро ... тугалнуудые хүхүүлжэ тэжээхэ гү, ... нэгэ тугалда эдюулхэ хүхэлтэнүүдые ... дэжэ болохо юм. Тэрэнь юу байха ... хэдэ: хоолойтой амһартада резинов... хэлтэ углаха байна. Тэрэ амһартань ... мэр гү, али шэлшье байхадаа өөр... Юрэ гурбан литрын оёоргүй ... дые хэрэглэхэдэ таараха байна. Тэ... угалха хүхэлтын түлөө резинова ... мическа перчатканууд хурганууд... рэглэхэдэ болохо юм. Тиихэдэ ре... хүхэлтэ шэрүүн байгаа һаа зохисто... ха. Иимэ амһартые гартаа баряад гү, ... хоёр дабхар хабтагай модоор хэ... гай нүхэндэ таарулжа һуулгаад ... хэдэ болоно. Иимэ хүхэлтэнүүд ... тугалнууд бэлэхэнээр элихэт ба ... шэнгэсэтэй байдаг юм гэжэ мэдэхэ ... тай.

Искусственнэ дэлэн гээшые мал... дэшье хэрэглээд байбал бидэнэр ... найхидэ орходоо үлүү олон тугал... тэжээжэ абаха аргатай болохо бай... лабтай. Гансал тон анхаралтай... оролдолготойгоор энэ хэрэгтэ ... шухала.

В. Я. СУЕ...

ЭЛБЭГ ТАЛХАТАЙ БОЛОХОДОО—ЭХЭ ОРОМНАЙ БАЯН БА БҮРИ ХҮСЭТЭЙ БОЛОХОЛ

„Коллективизациин политикагүйгөөр бидэнэр манай хүдөө ажалай үни заяанай гээгдэнги байдалые иимэ богонихон болзор соо дууһажа шадахагүй байһандамнай ажаг һэжэг байхагүй". (*И. СТАЛИН*).

...АКТОРНУУДЫЕ БҮТЭЭЛГЭ

(...хүсэтэй тракторнуудтай жэшээлхэдэ)

ТРАКТОРНУУД

...уухэ Октябрьска социалистическэ революциин урда тээ Россидо тракторай ажаүйлэдбэри ...й һэн. Советскэ анха түрүүшын трактор ...ленинградска „Красный путиловсц" гэжэ ...бүтээгдэһэн байгаа.

...30 ондо Сталинградска тракторна завод, 1932 Харьковска тракторна завод ашаглалгада оро...лэй.

...ердохи табанжэлэй түрүүшынь жэл совет...трактора-байгуулагшадай шэнэ амжалтануудые ...эн юм. Челябинскда гэнжэтэ тракторнуудые ...хүсэ ехэтэй завод ашаглалгада ороо һэн. Тэд..., Сталинградска ба Харьковска заводууд ...тракторнуудые гаргажа эхилээ.

...нгэжэ эсэгэ ороноймнай тракторна ажаүй...хадаа хүдөө ажахые эрхим һайн трактор...хангажа эхилһэн байна.

...ССР-эй хүдөө ажалай тракторна паркнь ...пээр ургаһан байна гэбэл:

1928 он —	46,7	мянга
1932 он —	148,5	„
1937 он —	454,5	„
1940 он —	523,0	„

...30 ондо манайда 158 МТС-үүд байгаа. Тэрэ... дунда жэшээгээр абабал, 45 тракторнууд ...г һэн, тиин 1940 ондо 7.069 МТС-үүд бии ..., тэрэ бүридэнь 74 тракторнууд хүртэдэг ... байна.

...йн сэрэгэй болоҗо байгаа жэлнүүдтэ шанэ ...на завод Алтайда баригдажа, орондоо 7 ...гэнжэтэ машинануудые үгөөд байна. Влади...родто шэнэ тракторна завод баригдаба. Во...жо областиин Липецк городто тракторна ...гэ завод баригдажа һаяар дүүрэхэнь.

* * *

...нэ табанжэл соо манай оронои хүдөө ажа...бол 325 мянганһаа доошо бэшэ шэнэ трак...тай болохо юм. (15 хүсэтэй тракторнуудаар ...жэболоо һаа, эдэнэр 720 мянган трактор... тэнсэхэ байна). Энэ тоо—хоердохи табан...лһээ нилээд олон гээшэ.

Механизаторска кадрнууд

...ним түрүү машинын техникээр хангагда...циалистическэ хүдөө ажахыда мэргэжэлтэ ...адрнууд бии болонхой. 1938 ондо МТС-үүд ...нган трактористнууд, 247 мянган комбай...д, 214 мянган шофернууд, 40 мянган меха...ай байгаа.

...эгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ...үдтэ механизаторска кадрнуудай зарьма...өхэ ороноо хамгаалхаяа мордоод байха..., манай орон болбол хүдөө ажахын маши...ые жолоодогшодые улам сашаань бэлэд...лэ байһан юм. Богонихон саг соо хэдэн ...нган эмэгтэй ба эрэгтэй колхознигууд ...шэнэ мэргэжэлтэй болоҗо, трактористнууд, ...ернууд, шофернууд, бригадирнууд бэлэд...

Тарянай үйлэдбэри

...13 ондо хаанта Росси болбол 21 миллион ...нган тонно товарна тарья хуряан абаһан. ...Энэ хадаа тэрэ үеын тарянай үйлэдбэ...ри... процентнь болодог байгаа.

...алинска һунгуулиин округой һунгагша...длаан дээрэ нүхэр Сталинай хэлэһэнэй ...манай орон дайнай урда тээхи 1940 ондо ...лион 300 мянган тонно товарна тарья ...а абаһан юм.

...Жэлдээ дунда жэшээгээр абаха тарянай ургаса

...эгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ...тээхи дүрбэн жэлнүүдтэ Советскэ Союз ...жэл бүридэ 7—7,3 миллиард пуд тарья ...а абадаг һэн. Хаанта Россин хүдөө ажа...райхан лэ 4—5 миллиард пуд тарья суг ...а абадаг байгаа.

...тарянай бүхы ургасын дээшээ болоһон ...нь юуб гэхэдэ, тарянай ургаса дээшэлһэн ...лгын талмай ургэдхэгдэһэн байха юм.

950 шэнэ МТС-үүд

...найнай урда тээ манай орон соо 7.069 ма...трактора станцинууд байгаа. Немецко...фашистска булимтарагшад болбол саг зуурһар эзэ...лһан районуудта бүхы МТС-үүдые тоноһон ба ...һан байна. Эдэ районуудые сүлөөлһэн ...н үдэрһөө хойшо м...нно-трактор... ...ууд түргэнөөр һэргээн бодхоогдожо ... ...Мүнөө тэдэнэр бултадаа һэргээ... бод...

...0 шэнэ МТС-үүдэй барилга табанжэлэй түсэбтэ ...хараалагдана.

127 миллион тонно орооһото тарянай түлөө

Орооһото культурануудай талаар—арад зониие эдеэ хоолоор хангаха ябадал һайжаруулха ба орон доторхи орооһото тарянай шухала хэрэгтэй запасые байгуулхын түлөө орооһото тарянай, илангаяа шэниисэ, рис ба орооһото-бобово культурануудай үйлэдбэриие ехэхэнээр дээшэлүүлхэ. Энэ табанжэлэй эсэстэ нэгэ жэлэй орооһо тарянай суглуулгые 127 миллион тонно хүргэжэ, дунда хэмжээнэй ургасые гектар бүхэнэй 12 центнер хүргэхэ ябадал хангаха.

(1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай Хуули).

Газартаряалангай үндэр дээдэ культурын түлөө

Ургасые али болохоор дээшэлүүлхэ ба хүдөө ажахын продуктнуудай валово сборые ехэдхэхэ зүйл болбол газартаряалангай культурые нилээдгүй ехээр дээшэлүүлһэнэй ба түрүү агрономическа наукын туйлалтые үргэнөөр хэрэглэһэнэй эсэстэ туйлагдаха байна.

Табанжэлэй һүүлээр орооһото тарянай дунда зэргын ургасань гектар бүридэ 12 центнер болохо ёһотой. Энэнэй тулада табанжэлэй түсэб соо агрономическа хэмжээнүүдэй зохид таатай система хараалагдана.

1. СЕВООБОРОДУУДЫЕ ҺЭРГЭЭН БОДХООХО БА ЯБУУЛХА

Ногоо тарилга ба бобово олон жэлэй залаата ногоонуудые (илангаяа клевер ба люцернэ) гэхэ мэтын холимог ногоонуудай тарилгые үргэнөөр хэрэглэжэ зүб севооборотые бүхы колхозууд ба совхозуудта бии болгон ябуулха ба һэргээн бодхоохо ажалые дүүргэхэ.

Революциин урда тээхи тосхондо гурбан полиин ядаруу тарилга диилэнхи байдаг һэн. Коллективнэ ажахыда дамжан ороһоной һүүлээр юрэхындөө севооборотые бии болгожо эхилээ. Немецко-фашистска булимтарагшадай саг зуура эзэмдэһэн районуудта дайнай жэлнүүдтэ диилэнхи колхозуудай севооборот һандаргагдаһан байгаа. 1945 ондо 32 мянган колхозууд севооборотые һэргээн бодхооһон ба 20 мянган колхозууд севооборотые бии болгоһон байна. 1946 ондо үшөө 29500 колхозуудта севооборотые бии болгохоор хараалагдаһан байна.

2. ПАРНУУДЫЕ САГ БОЛЗОР СООНЬ ХАХАЛХА БА ҺАЙСА БОЛБОСОРУУЛХА

Парай газарые һайн шанартайгаар болбосоруулалга болбол пар дээрэ таригдаһан тарянай үндэр дээдэ ургасые гансахан лэ хангана бэшэ, мүн тэрэшэлэн севооборотой ротациин үедэ полиие буртаг үбһэнһөө сэбэрлэхэ зорилгые шиидхэдэг байна. Парые саг болзор соонь хахалха ба тэрэнэй хойноһоо һайса хараха ябадал хадаа газартаряалангай культурын үнэн гэршэ болохо. Һайн пар болбол орооһото культурануудай ургасые дунда жэшээгээр гектар бүриһөө 3-5 центнер хүртэр үргэхэ байна.

Эртын парай ехэшэг лэ буртаг үбһые арилгаха удхашанартай байһанай ашаар намарай тарилгын һүүлээр дагуулан таригдадаг орооһото культурануудай ургаса болбол оройн партай жэшээлхэдэ гектар бүриһөө 2,5—3 центнер дээшэлэгдэхэ байна.

Парай муугаар болбосоруулагдаһанай эсэстэ манай орон болбол ехэшэг тараае дутуугаар хуряан абадаг. Мүнөө хүдөөажахын хүсэтэ машинын техникээр баяжаад байхада эртын ба хара парнуудай үлүү һайн шанарынь хэрэглэгдэхэ ёһотой, парай газарые нягтаар болбосоруулха ажал байгуулагдаха ёһотой.

3. ПОЛИДО НОГОО ТАРИЛГЫЕ БА ОЛОН ЖЭЛЭЙ НОГООНУУДАЙ ҮРЭҺЭ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ

Сталинска табанжэлнүүд соо ногоо тарилга болбол үргэн темпээр хүгжэһэн байна. 1945 оной хабар 13654 мянган гектар газарта ногоо таригдаха болоод байһан байна. Дайсанаар саг зуура эзэлэгдэһэн районуудта олон жэлэй ногоонууд бултадаа шахуу үгы хэгдэһэн байгаа. Ногоонуудай үрэһэ үйлэдбэрилгэ ба полевой ногоо тарилгые тон богонихон болзор соо хүгжүүлхэ зорилго мүнөө манай урда табигдаад байна.

Бобово ногоонууд болбол хоер жэл хэрэглэгдэһэнэйгээ һүүлээр гектар бүхэндэ 80 килограмм хүртэр азодые газарай хүрьһэндэ үлээдэг байна гэжэ баримталагдаба. Севооборотые хүсэд һайнаар туйлаад байхада жэл бүридэ 18 миллион гектар ногооной пласт тарилгада хахалагдаха. Тиигэжэ 7 миллион тонно аммониин сульфат соо багтаха тоотой тэнсэхэ азот хүдөө ажахын эрьесэдэ орохо байна.

4. ПОЛИИН БУРТАГ ҮБҺЭНҮҮДЫЕ ҮГЫ ХЭХЭ

Полиин буртаг үбһэнүүдые тон түргөөр үгы хэхын зорилготойгоор хутагатай плугаар газар хахалха культурна хахалалга, үндэһэнүүдые лущени хэлгэ, намарай парые һайса болбосоруулалга гэхэ мэтын хэмжээнүүдые хэрэглэлгэ хараалагдаһан байна. Олон тоото шэнжэлгэнүүд болбол культурна хахалалгын һүүлдэ ургаса иимээр нэмэгдэнэ гэжэ харуулһан байна гэбэл: орооһото тарянай талаар гектар бүриһөө 2,7 центнер, овёсын талаар 1,7 центнер, хартаабхын талаар 13,2 центнер гэхэ мэтэ.

Хуряалгын һүүлээр үндэһые лущевидэ оруулха ба намарай хахалалгые гүнзэгыгөөр хахалха ябадал болбол газарай буртаг ногоотой тэмсэхэ шухала арга болоно. Энэ шэнэ табанжэл соо ажаүйлэдбэри болбол 176 мянган тракторай дискэтэй лущильнигүүдые, 312 мянган тракторай культиваторнуудые, 300 мянган сеялкэнүүдые хүдөө ажахыда хэжэ үгэхэ байна.

Академик В. Р. Вильямс гэгшээр һайшаан дурадхагдаһан хүрьһэ болбосоруулгын системые үргэнөөр хэрэглэхын тулада хүрьһые дээрэһээнь болбосоруулха зэр зэбсэгүүд—шлейф-волокуш, дискэтэй хүндэ борнойнуудые үйлэдбэрилэлгэ дээшэлэгдэхэ байна.

5. СОРТТО ТАРИЛГАНУУДТА НЭЛЭНХЫГЭЭР ДАМЖАН ОРОЛГЫЕ ДҮҮРГЭХЭ

Сортовой районированиин түсэбэй ёһоор орооһото культурануудай талаар сортто тарилгада нэлэнхыгээр дамжан оролго шэнэ табанжэл соо дүүргэгдэхэ ёһотой. Шэнэ, бүри ехэ продуктивна сортнууд олошоруулагдаха ба нэбтэрүүлэгдэхэ байна.

Колхозой урда тээхи тосхондо сортто тарилганууд оройдоо үгы шахуу байгаа (1928 ондо эдэ тарилганууд 3,1 процент байгаа һэн). 1938 ондо сортто тарилга болбол 67 процент, 1940 ондо—84 процент болоһон байна. Дайнай үедэ сортто тарилгануудай талмай хорооготоһон байгаа. Мүнөө жэл тэдэ тарилгануудай дайнай урда тээхи хэмжээе дахин туйлаха зорилго табигдаад байна. Сортто тарилгануудта нэлэнхыгээр дамжан түргөөр орохын тулада бүхы арга байдалнууд байгуулагдаһан байна. Орооһото культуранудые ба тэрэшэлэн ногоонуудые селекцидэ оруулхын тулада гүрэнэй 69 селекционно станцинууд хүдэлмэрилжэ байна. Сортнуудые сэгнэхын тулада 1037 сорт шалгадаг участогууд бии. Үрһэн болбол 70 элитнэ ажахыгаар ба 3115 районно семеноводческо ажахынуудаар үржүүлэгдэдэг байна.

6. ПОЛИИН ҮТЭГЖҮҮЛГЫЕ ЕХЭДХЭХЭ

1950 ондо хүдөө ажахы болбол ажаүйлэдбэриһөө 5100 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ ба тэрээнһээ гадна 400 мянган тонно фосфоритна гурил абаха байна. Эгээн түрүүшын ээлжээндэ техническэ культуранууд минеральна тукнүүдээр хангагдаха. Орооһото тараае һайжаруулхын тулада нютагдахи үтэгжүүлгэнүүд нилээдгүй ехэдхэгдэхэ байна. Нэгэ тонно шэбхын ашаглагдахада ба ашаглагдаһанай һүүлээр ургаса нэгэ центнер нэмээгдэхэ байна гэжэ тодорһон байна.

7. ПОЛИИЕ ХАМГААЛХА МОДО ТАРИЛГЫЕ ҮРГЭДХЭХЭ

Талатай ба тала модоор холимог районуудай колхозууд ба совхозуудта полиие хамгаалалгын ой модоной полосануудые түргэн ургадаг модонууд ба жэмэстэ модонуудаар һэргээн бодхоохо ба олошоруулха. Травопольно МТС-үүдэй (Сталинградска областиин Дёминско МТС ба бусад) колхозуудай, Каменно-Степной селекционно-опытно станциин мэдээ баримтанууд болбол поли хамгаалгын модо тариха ажалай тон ехэ ашаг туһатай байһаниие гэршэлнэ. Тэрэ болбол тала газарай сагай уларилые хубилгажа тэндэ ургасые бата бэхи болгоно.

Шэрэжэ ябаха машинанууд ба зэр зэмсэгүүд

Энэ шэнэ табанжэл соо эсэгэ оронойнай ажаүйлэдбэри хүдөө ажахыда иимэ юумэнүүдые бүтээжэ үгэхэ байна гэбэл:

Сеялкэнүүдые	*300*	*мянга*
тракторна культиваторнуудые	*312*	*"*
дисково лущильник . . .	*176*	*"*
морин сенокосилка . . .	*316*	*"*

Тарья сэбэрлэдэг ба хүбэн хуряадаг машинанууд, силос хэршэдэг, жмых бутарган жэжэлэдэг ба социалистическэ газартаряалангай ажалда шухала хэрэгтэй бэшэ бусад машинанууд нилээд олоор бүтээн гаргагдаха юм.

ОРООҺОТО ТАРЯНАЙ УРГАСЫН ДЭЭШЭЛЭЛТЭ

(Гектар бүриһөө центнерээр тоолоо һаа)

КОМБАЙНУУДЫЕ БҮТЭЭЛГЭ

КОМБАЙНУУД

Комбайн—хуряалгын эгээл оньһон машина. 1938 ондо манай орон соохи тарянай хахадынь комбайнаар хуряагдадаг байһан юм.

СССР-эй хүдөө ажахын комбайнууд иимэ темпээр ургаһан байна гэбэл:

1932 он —	14,5	мянга
1937 он —	128,8	мянга
1940 он —	182,0	мянга.

Дүршэл шадабаритай хүнүүдэй жолоодожо ябахада комбайн болбол хуряалгын хүсэтэ оньһон машина болонхой. Тэдэнэр хадаа комбайнаар гансаханшье колосто тараае хуряана бэшэ, мүн тэрэшэлэн наран сэсэг, будаа, үрһэнэй ногоонууд, соя ба бэшэ бэшэ олон культуранудые хуряажа шададаг болоо. Яахадаа тиимэ болооб гэхэдэ, комбайнова хуряалгын мастернууд ба эрдэм-соелой институудай хүдэлмэрилэгшэд комбайные улам оньһон болгожо хубилгаһан байха юм.

„Комбайнын удхашанарынь юуб гэхэдэ тэрэ болбол ургасые саг болзор соонь хуряажа абахада туһалдаг байна. Энэ тон ехэ ба шухала хэрэг мүн...

Гэхэтэй хамта комбайнын шухала удхашанарынь энээгээр хизаарлана бэшэ. Мүн тэрэшэлэн энэ машина хадаа бидэнэрые тарянай угаа ехэ гээлтэһээ абаржа үгэнэ. . . Лобогрейкэ ба тэрэ мэтын хуряалга хадаа комбайнаар хуряаһанда орходоо гектар бүридэ 10 пудһээ доошо ургаса үгэнэ гэжэ юумэнэй ушар мэдэхэ хүнүүд хэлсэнэ". (И. СТАЛИН. Эрэгтэй ба эмэгтэй түрүү комбайнернуудай зүблөөн дээрэ хэлэһэн үгэ).

* * *

Энэ Сталинска шэнэ табанжэл соо социалистическэ газартаряалан болбол 174,3 мянган комбайнуудые ажаүйлэдбэриһөө абаха байна.

Полевой хүдэлмэринүүдые механизацилга

Полевой хүдэлмэриие механизацилга энэ табанжэл соо һэльбэгдэжэ, дайн сэрэгэй урда тээхи хэмжээнһээ улам дээшээ гараха ёһотой. Энэ табанжэлэй һүүлдэ машинануудаар хэды шэнээн хүдэлмэри хэгдэхэб гэхэдэ:

газар хахалалга.	90 проц.
намарай ба хабарай тарилга	70 проц.
орооһото тараае комбайнаар хуряалга	55 проц.
пар хахалга	90 проц.
намарай пар хахалалга	90 проц.

Тэрээнтэй нэгэн хамта, тарья эеэлгэ, тарья сэбэрлэлгэ, һолоомо суглуулга, сомолго гэхэ мэтын хүдэлмэринүүдые механизацилгада ехэ анхарал хандуулагдаха байна.

Тарималл ногоонууд

Олон жэлэй ногоонууд—манай полинуудай ургасые һайжаруулха ба малажалые хүгжөөхэ тон шухала арга-нүхэсэл мүн.

Революциин урда тээхи Россида ногоо тариха ажал ябуулагдаагүй һэн. 1913 ондо олонжэлэй тарималл ногоон арайхан лэ 1 миллион 450 мянган гектар газарые эзэлдэг бэлэй, ногоо тариха ажал болбол сталинска табанжэлнүүдтэл хүгжэжэ эхилһэн юм. 1937 ондо тарималл ногоонууд 5,5 миллион гаран гектар, 1945 ондо 13 миллион 654 мянган гектар газарые эзэлдэг болоһон байна.

Немецко-фашистска булимтарагшад болбол ногоо тариха ажалда тон ехэ хохидол үзүүлһэн байгаа. Немецкэ эзэмдэлгэдэ ороһон районуудта ээлжээтэ тарилгань таһалдаһан, олонжэлэй тарималл ногоонууд дууһан үгы хэгдэһэн байна.

Мүнөө ямар зорилго байнаб гэдэхэ, ногооной үрһэ хүрэнгые һөөргэнь бии болгожо, полидоо ногоо тариха ажалые урагшань дэбжүүлхэ хэрэгтэй.

Газар үтэгжүүлхэ юумэ

1950 ондо химическэ ажаүйлэдбэри болбол газар үтэгжүүлгын минеральна хэрэгсэлые — 5 миллион 100 мянган тонно, мүн фосфорно гурилые — 400 мянган тонно колхозуудта ба совхозуудта үгэхэ байна. Хлопчатник, лен-долгунец, улһан, сахарай свекло, каучуконос, тамхи, сай, цитрусовэ гэхэ мэтын техническэ культуранудта хэрэгтэй үтэгжүүлгын зүйлнүүдээр бүрин хангагдаха байна.

Мүн хамта нютагай үтэгжүүлгын органическа зүйлнүүдые дүүрэнээр хэрэглэхэ зэргэтэй.

ЗАЛУУШУУДАЙ СПОРТ

Ахалагша лейтенант нүхэр Черковой шадабаритай мэргэн хүтэлбэреэр Бурят-Монголой гүрэнэй пединститудэй коллективэй дунда физкультурын хүдэлмэри һайнаар табигданхай. Согтой залуушуудай волебол наадажа гү, али физкультурын ондоо орёо тойруу номернуудые харуулжа байхыень бидэнэр харадаг байнабди.

Физкультура спортын хэрэгтэ сүлөөтэй сагаа зорюулдаг студентнэрэй дунда Л. Брянская, Е. Хамаганова, О. Сункуева, Н. Гармаева гэгшэд акробатическа дүүргэгдэхэнь бэрхэтэй номернуудые шадабаритай дүүргэдэг болоһон ба мүн брус дээрэ элдэб номернуудые харуулжа шададаг байна.

Өөһэдынгөө хэрэгтэ амжалтануудые туйлахын түлөө айхабтар оролдостой бэлэдхэһэн дээрэһээнь тэдэнэрэй харуулһан номернууд һонирхолтой ба ураҥһайханай талаар хэһэн акробатическа номернуудань дүүрэнги байдаг. Өөһэдынгөө шудалһан бүхы дүршэл мэргэжэлээ улам бүхэдхэжэ, бэе тамираа уламаар хатуужуулан һайжаруулхын түлөө эдэнэр үшөө саашадаа үлэмжэ мэргэжэлтэйгээр хүдэлхэ байнад.

Зураг дээрэ: Студентнэр Л. Брянская, Е. Хамаганова, О. Сункуева Н. Гармаева гэгшэд акробатическа номернуудые харуулжа байнад.

И. Красавцевай фото.

Шүлэгшын тетрадь сооһоо

Поэт Шираб Нимбуев һүүлэй үедэ нилээд олон шэнэ шүлэгүүдые бэшэһэн байна. Эдэ шүлэгүүдэй ехэнхидэнь түрэл республикынгаа гоё һайхан байгаалиие, ажалша хүниие ба тэрэнэй габьяата хэрэгые гоёор харуулһан байха юм.

Мүн тэрэшэлэн „Монгол тухай шүлэгүүд“ гэһэн циклдэ орохо арбаад шүлэгүүдые зохеогоо.

Шираб Нимбуевай бэшэһэн шүлэгүүд уншахада бэлэхэн ба мүрэнүүдэйнь хэмжээ сохисо тон зүбөөр найруулагдаһан байдаг. Тиимэһээ валуу бэшэгшэдтэ шүлэг бэшэжэ һураха ябадалдань удха найруулгаараа дүүрэнги эдэ шүлэгүүд туһалхань һэжэгүй байна. Мүнөө "шүлэгшын тетрадь сооһоо" гэһэн циклһээ хэдэн шүлэгүүдые тунхаглабабди.

Хабар

Саһан һиирын соохорлоо—
Һалхи, наран үрэбхеэ.
Малшын хасар сахалайтаа—
Урин һалхин таалажархёо.
Хээрын жэжэхэн шубуудууд
Ехэл хүхюун, баярлаа.
Саһанай уһан шалаагууд
Һалганалдан долгилоо.
Дархад анзаһа борнойгоо
Дабтаад заһаад жагсаанхай.
Манай үбгэд моридойнгоо
Тоног хадхаад үлгэнхэй.
Горхон нойрһоо һэреэдүй
Һэрихэ болоо—һайрамтаа.
Агаар арюун, тооһогүй,
Аадар ороод байһаншуу.
Зосоом тэнюун, аятай.
Амитад баран баяртай:
Борбилоохон согзолзон
Һууна сонхын табсандань,
Бэеэ заһан маажасагаан
Өөрэйн хэлээр хөөрэсэгөөн.
Буруу гунжад игаана,
Бэе бэеэ долеолсон.
Һархуу даагад наадана,
Мундаануудаа хазалсан.

Эрбээхэй

Эреэн гоёхон эрбээхэй
Хушан шарахан нямняагай
Дээрэнь буужа шэншэд гээд
„Шэмэ шүүһээ аса“,—гээ.

„Суутай, дуутай ажалша
Зүгыдэ үгэхэб гамнангүй.
Залхуу зайран гуйранша
Шамайе харахаш дурамгүй“,—
Гэжэ уурлаа нямняахай.
Уйлаад ошоо эрбээхэй.

Сабшалан дээрэ

Тахимдаа хүртэр түр игөө шуунхай,
Томонууд гааһадаа а ндаа зуунхай,
Хабарай наранда нюргаа шаруулжа,
Ханаабай уһаар сабшалангаа уһалжа
Ябааша хоёр абанарай хажуугаар
Ябалсаһайб хүрээтэй, түриигөө шуугаад,
Үнжэгэн нарай ногоо сэсэг һайхашаажа,
Үнгын шубуудай эгээшэг дуунда таашажа,
Дулаахан һэбшээндэ нюураа эльбүүлэн,
Ягаахан сэсэгтэ хүлөө дайруулан.

Ёохор дээрэ

(Клуб соо)

Залуу басага харахадам
Уруу дуруу ябана.
Һэмээхэн хараад абана
Үүдээр хүнэй ороходонь.
Хоолойнь гаража үгэнэгүй—
Бэеэ баалажа дуулана.
Үүдэн тээшэ дүтэлнэ—
Ёохор балай хэрэггүй.
Инаг хүбүүниинь ерээгүй аад
Зосоонь ехэл бүрхэнэ.
Хүйтэ даана, залирна.
Бусаба, гаран алдаһан аад.
Мэнэл ороһой гэхэдэнь
Бэшэл хүнүүд ороно—
Ургаһан шэнги болоно
Хатуу бүлхин зүрхэндэнь.
Одоол оробо!., Басаганай
Зосоонь нара гараба.
Хулгай нюдөөр хараба—
Һайхан гээшэнь инагайнь!

Булжамуурхан

Дуулан байтараа унашаба
Булжамуурхан тэнгэриһээ...
Дахяад һөөргөө дэгдэшэбэ
Үшөөл гоёор дуулахаяа.

Туун

Һаднаг дээрэ алаг туун
Дуулан һууна һэнгэргүй.
Молхи мохоол, яяр дууныш,
Хажар, ашаан, һонигүйл . . .
Унашан алдаад тогтошобо
Һалхинда сохигдон, һэбигдэн.
Гэнтэ хобхорон ниидэшэбэ
Намһаа сошожо тэрьедэн.

Намарай ольбон

Шугы үни гуужанхай,
Ханха зайдан болонхой.
Һалхин гаараа, омогтоо.
Горхон дaараа-хайнагтаа.
Тэнгэриин үнгэ сыбыгээ.
Буруунууд хашаа шэбээлээ.
Шаазгайн уурхай тээнгэлдэн
Байна хуһанай һалаадань,
Хөөрүү шаазгай дүүжэндэн
Һууна гэрэйнгээ үүдэндэнь.
Хатаһан набшад барисалдан
Хонхосог соогуур няалданхай.
Бээрэһэн амитад бэгзылдэн
Шүдөө зуугаад хоронхой.
Тарялангай һууряарнь
Һолоомын узуур арзайнхай.
Ангуушангууд бултааран
Түрүүшын саһа хүлеэнхэй.

Залхуу хүн

„Залхуу хүн забагтаа хүрэхэгүй“ арадай үгэ

Хаһаг тэргэнь хахинана,
Үрүүтэй гээшэнь шэхэндэ.
Хашан мориниинь зогсошоно
Гүйхэн голой тэг дунда.

Түлгэнэйнь хүльгэ һулаожа
Иишэ тиишээ һольбонхой.
Түлеэшэн өөрөө залхууржа
Нюдөө аниха шаханхай.

Үһэниинь шэлээ даранхай.
Гуталынь жалжигы һүрэнхэй..
Ай халаг, яагаабши,
Хүн нэрээ һаныши!..

Хүйтэн уһа адхажа
Голдонь хүртэр шэшэрүүлыт,
Хурса үгөөр хандажа
Эшээжэ ажалда дурлуулыт!

Сэрэгэй хэрэгые һайнаар шудална

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайн байлдаае илалта түгэлдэреэр дүүргээд, амгалан байгуулалтын үедэ Эсэгэ оронойнгоо зэбсэгтэ хүсые улам саашадань бэхижүүлэн хүгжөөхэ хэрэгые нэгэшье минутада мартажа болохогүй.

Тиимэһээ залуушуулые сэрэгэй мэргэжэлдэ һургаха ба эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай дүй дүршэлтэй танилсуулха ябадал шухала хэрэг болоно.

Бурят-Монголой гүрэнэй педагогическа институт энэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Институтдай студентнэр гар ба станково пулемёт, автомат ба сэрэгэй техникын бусад юумэнүүдые эрхимээр шудалдат байна. Гадна, буудалгын хэрэгые ба мүн эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай дүй дүршэлые һайнаар шудалдаг байха юм.

Сэрэгэй хэрэгые эрхилэгшэ ахалагша лейтенант Булдыгин энэ хэрэгые һайнаар ба һонирхолтойгоор эмхидхэдэг байна. Тиимэһээ студентнэр сэрэгэй хэрэгые шудалха программаа дүүргэхын түлөө оролдон хэшээлһээ гадуур сүлөөтэй үедөө энэ хэрэгые эрхэстойгоор шудалдаг байна. Студентнэр сэрэгэй хэрэтэй хэшээлдэ һууходаа хүтэлбэрилэгшынгөө табиһан бүхы асуудалнуудта тон зүбөөр харюусадаг байна.

Буудалгаар үндэр дээдэ дадалгатай болоожо эрхим сэгнэлтэ абагшадые нэрлэбэл, студентнэр З. Банщикова, Ц. Хадыев, К. Грехова, Н. Чернышков, Ц. Данзанов ба бусад болоно.

Эдэнэрэй эрхим жэшээ бүгэдэ-нийтын шадабари болгохо шухала.

Ц. ЦЫДЫПОВ.

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Майн 14-эй үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ. майн 14 (ТАСС). Трибуналай майн 14-эй үдэшын заседаниин Эхин дээрэ сүүдлүүлэгшэ Деницэй үмөөрэлтын дуудаһанай ёһоор шэнэ гэршэ болохо германска далайн сэрэгэй флодой адмирал байһан Годт гэгшые зал соо асуулта хэхээр оруулба. Энэ хадаа 1938 оной январьһаа эхилээд Деницэй дүтын сотрудникгуудай нэгэниинь, уһан доогуур ябадаг флодой командалагшын дэргэдэ оперативна таһагай начальник байһан юм.

Кранц-Бюллерэй асуудалнуудта харюусахадаа, 1939 ондо германска далайн сэрэгэй флодой командовани болбол Норвегиин далайн базануудые наряар шудалха ябадалда ороһон байна гэжэ Годт харуулна. Флодой командовани болбол Исландида өөһэдынгөө база байгуулха ябадалда үшөө эртэнэй бэлэдхэһэн байгаа.

Кранц Бюллер гэгшэ далайн дайн ябуулха уласхоорондын журамые эбдээл байхадаа германска уһан доогуур ябадаг онгосонуудай өөһэдынгөө суловой документнуудэй тэмдэглэлнүүдые хуурмог болгодог байһан тухай асуудалда ороно.

Уһан доогуур ябадаг онгосонуудай байлдаанай ажал-ябуулгын үдэрэй тэмдэглэлдэ бэшэгдэһэн зүйлнүүдые зураха гэһэн захиралтануудай үгтэһэн ушарые би һананаб. Энэ хадаа «Атениин» уһанда шэнгээһэн ушарта хабаадаха юм— гэжэ Годт мэдүүлнэ.

Немецкэ уһан доогуур ябадаг онгосонуудаар уһанда шэнгээгдэһэн союзнигуудай корабльнуудһаа ами бэеэ абаржа ябаһан хүнүүдые үгы эхэ тухай сүүдлүүлэгшэ Деницэй захиралта тушаа мэдүүлгэ үгэхэдөө, Деницэй энэ захиралтын удхые элдэбээр зөөлэрүүлхые оролдоно.

Тэрэшэлэн блокадын зонодохи бүхы нейтральна судналуудые уһанда шэнгээхэ ябадалые немецүүдтэ зүбшөөрһэн ба национальна хабаадалгыень тодоруулагдажа болохогүй суднануудай талаар сүлөөтэйгөөр хүдэлмэрилхэ эрхые уһан доогуур ябадаг онгосонуудай командирнуудта үгтэһэн германска далайн сэрэгэй хүсэнүүдэй командалагшын захиралта байһаниие гэршэ батална.

Дениц мүнөө өөрынгөө харуулһан шэнги тиимэ дүүгай байгаагүй гэжэ гэршэ Годтын мэдүүлгэнүүдһээ ...
Гэршэ болбол Деницэй политич...
хэлэжэ байхые нэгэ удаа бэш...
байгаа. Штеттиндэ гитлеровск...
шуулай үмэнэ Дениц үгэ ...
өөрынгөө шагнагшадые гитлеро...
ние бэхижүүлхэ ба үргэдхэх...
урялһан байна.

Үмөөрэлтын нүтөөдэ гэршэ ...
дүтын сотрудник ба хүрьгэнии...
капитан Геслер гэгшэ 21 суд...
шэнгээһэнээ мэдэрхэ баатай б...
тэрэ суднануудай экипажуу...
заяан тухай мүнөө нэгэшье ...
шадахагүй байна.

1941 ондо германска уһан ...
ябадаг хүсэнүүдэй штабай ...
болгогдоһон энэ далайн дээрэ...
ямаршье хамгаалалтын арга ...
дые абаха ябадалые хориһон ...
уһан доогуур ябадаг онгосонуу...
дирнуудта өөрөө үгэһэнөө мэд...

Сүүдлэлэгшэ Деницэй хэрэг ...
кументнүүдые харуулалгаар ...
лерһээ асуулта дүүрэбэ.

Майн 15-ай үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ майн 15. (ТАСС). Мүнөөдэр Трибуналай үглөөнэй заседани дээрэ рейхсбанкын вице-президент байһан Эмиль Рудольф Пуль гэгшэ мэдүүлгэ үгэбэ. Энэ хадаа Функын хэрэг тушаа мэдүүлгэ үгэхын тула үмөөрэлтөөр дуудагдаһан байна. Функые үмөөрэгшэ адвокат Заутер гэгшэ энэ гэршын мэдүүлгэнүүдээр гэмнэлтээр харуулагдаһан Рейхсбанкын кладовойнууд тухай фильмые али болохоор гутааха зорилго өөртөө табиһан байна. Энэ фильмдэ зуун областьнуудһаа эсэсовецүүдэй дээрмэдэһэн үнэтэй зүйлнүүд ба концлагерьнуудта баригдагшадһаа абаһан зүйлнүүдээр дүүргэгдэһэн рейхсбанкын кладовойнуудые харуулһаниинь элитэ. Үмөөрэгшэ Заутер болбол хүтэлһэн асуудалнуудаар ба гэршэдэ харюултын үгые хэлэн үгэжэ элдэб янзаар Функые аршалхые оролдоно. Гэршэ хадаа энээниие мэдэжэ, өөрынгөө мэдүүлгэнүүдтэ бүхы хүсөөрөө гэршэдэ өөрынгөө хуушанай нүхэр сүүдлүүлэгшэ Функда туһална.

Гэршэ үмөөрэгшын асуудалнуудта өөрынгөө харюунуудые үгэхэдөө тэрэ рейхсбанкда эсэсовецүүдэй тушаажа байһан ямар нэгэн зүйлые хараһанһаа элдэбээр арсана.

Тиихэдэ түрүүлэгшэ болбол асуулта хэлтые таһалдуулжа, гэршын бэшэгээр үгэһэн мэдүүлгэдэ иигэжэ сэхэ хэлэгдэһэн байна гэбэ: «СС-ээр үгтэһэн эдэ зүйлнүүдтэ концлагерьнуудта байһан еврейнүүдһээ СС-тэнэй абаһан бүхы зүйлнүүд бии. СС-тэнэй персонал болбол эдэ бүхы зүйлнүүдые рейхсбанкда багтаан хэхэ гэжэ оролдожо байхадань энээн тухай бидэнэртэ элин болоһон байна».

Гэбэшье, саашадаа асуулта үгэхэ зуураа гэршэ болбол СС-ын организацинууд «энэ хэрэгые али болохоор нюухые» рейхсбанкые гуйһан байна гэжэ үгэ алдашаба.

Үмөөрэгшэ Заутер гэгшын һүүлээр, американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Додд гэршэһээ асуулта абажа эхилбэ.

Гэмнэгшэ Додд болбол рейхсбанк ба СС-эй хоёрой хоорондохи операциин тусхай нюуса зүйл тухай иигэжэ асуубэ:

СС-һээ рейхсбанкаар абтаһан зүйлнүүдые тусгаар нюуха ямарнууд шалтагаанууд байһан юм бэ?

Гэршэ: энээн тухай би юушье мэдэхэгүйб.

Рейхсбанкын эдэ бүхы операцинууд айхабтар ехэ нюуса байһан юм гэжэ гэмнэгшэ баһа тодоруулба, юуб гэхэдэ, эсэсовецүүд банкда юумэ тушаахаа ерэхэдээ кладовойдо штатска хубсаһа үмдэжэ ерэдэг байгаа.

Гэршэ: Тэрэ болбол рейхсбанк ба СС хоёрой хоорондохи «операцинуудай» бодото нюурые элирүүлхэ зуураа, рейхсбанкын ба СС-эй эдэ бүхы харанхы хэрэгүүдтэ Геринг баһал сэхэ хабаадалтай байһан юм гэжэ тодоруулба. Додд болбол «үнэтэй сэнтэй юумэнүүдые хэрэглэхэ» тушаа 1944 оной августын 31-эй нэгэ документ соносхобо. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Вице-президент Пуль ба Берлинэй нэгэ зургаанай начальник хоёрой хоорондохи нюуса хэлсээнэй ёһоор, гадаадын валюта, алтан, мүнгэ, үнэтэ металлнууд бриллиант, часууд ... үнэтэ зүйлнүүдые худалдаха ... рейхсбанк өөртөө даажа абаа ... ябуулганууд болбол «Мельмер» ... тайгаар хэгдэхэ байһан юм. ...

Энэ документые соносхохо ... хадаа гэршэһээ иигэжэ асуубаа ...

—Тиимэ нюуса хэлсээ батал... линэй нэгэн зургаанай начальн... үгэтнай ямар удхатай юм б... үгыт? Тэрэ хэн байһан юм бэ?...

Гэршэ: Тэрэ болбол СС-тэ... г-н Поль гэгшэ байһан юм даа...

Американска судья Бидд... далда харюусаха зуураа, гэршэ ... Функ болбол СС-эй складуудһа... банкда дамжуулан үгтэдэг үнэт... нүүдые хадагалха тухай ... хөөрэлдэһэн байна гэжэ би СС... дуудһаа ерэдэг зүйлнүүдые ... шухала байһан тухай банкы... тэ элидхэдэг байһан хүн би ... бэ. Гэршын хэлэһэнэй ёһоор, ... кын директорат болбол ... ябуулганууды һайшаажа, ... гэхэ гү, али Польшоһоо ба ... эзэмдэгдээд байһан зарим ... областьнуудһаа ороһон үнэтэ ... рейхсбанкда хадагалхын эрхэ ... на. Энэ хуряан абтаһан зөөри... нар тухай мэдэхэ байгаа ... үгыт гэжэ судья Бидд асуу...

Гэршэ: мэдэхэ даа.

Гэршэ Пуль гэгшэһээ асуу... най һүүлээр үглөөнэй заседа... Трибунал хадаа сүүдлүүлэгшэ ... дер гэгшын хэрэгые хаража ...

Болгарида митингнүүд болобо

СОФИЯ, майн 15. (ТАСС). Илалтын Үдэрэй һайндэрлэлгэтэй дашарамдуулан Болгариин городууд ба тосхонуудаар болоһон митингнүүд дээрэ абтаһан олон тооной резолюцинүүдые Эсэгэ ороной фронтын национальна комитет, правительство ба арадай суглаан үдэр бүри абажа байна.

Хүдэлмэришэд, таряашад, ремесленнигүүд, интелигенци ба гүрэнэй алба хаагшад болбол өөһэдынгөө Эсэгэ ороной фронтын правительствода бэеэ үгэнги ябадалаа эдэ резолюцинууд соо мэдүүлнэд, Советскэ Союзда аха дүүгэй сэдьхэлые хэлэжэ, США, Англи, Франци ба бусад эрхэ сүлөөе дурлаһан арадуудтай хамтаран ажаллаха өөрынгөө хүсэлые онсолон тэмдэглэнэ.

Митингдэ хабаадагшад болбол Болгарида зүб зүйтэй ба эрхим амгалан тайбаниие, ба Эгейскэ далайда гараха ябадалые эринэ.

Опозиционно бүлэгүүдэй урбаһан ажал ябуулга тухай гүнзэгыгөөр дураа гутажа резолюцинууд соо хэлэгдэнэ. Ажалшад болбол оппозиционно элементнүүдые Болгариин ниитын-политическэ ажабайдалһаа тусагаарлаха ябадалые олон тооной резолюцинууд соо баалана.

Ажалшадай бүхы резолюцинууд соо монархиие усадхахын түлөө ба Болгариин арадай республикые байгуулхын түлөө һаналаа хэлэнэд.

Голландска морягууд ба портын хүдэлмэришэдэй забастовко үргэлжэлһөөр

ГААГА майн 15. (ТАСС.) Голландска морягууд ба портын хүдэлмэришэдэй забастовко үргэлжэлһөөр байна. Голландска засагууд болбол пароходуудһаа ашаа тээбэри буулгаха ябадалда студентнүүд ба һургуулиинхидые ашаглахаар шиидхэбэрилбэ. Энэнһээ болоожо профсоюзай талаһаа эрид буруушаал табигдаба.

Морягууд хадаа, тэдэнэрэй тэмсэлдэ дэмжэлгые олоно гэһэн мэдээсэлнүүд газетэнүүдтэ гараба. Антверпендэ байһан голландска пароходой экипаж бастовалагшадтай нэгэдэбэ. Тэрэшэлэн Сан—Францискиин портдо байгаа голландска пароходой экипаж забастовко хэбэ.

Индонезидэхи байдал

ГААГА, майн 15. (ТАСС). Майн 13-да Батавиһаа АНП-гэй агенствын дамжуулхань хадаа, англо-голландска сэрэгүүд ба индонезийцүүдэй хоорондохи тулалдаан үргэлжэлһөөр, тиихэдэ Илангаяа Бандунг, Байтензорг ба Сурабайн районуудта угаа эдибхитэй. Алагдагшад ба шархатагшад бии.

Бушир-Карачи н хоорондохи кабелиие хэрэглэхэ тушаа англо-иранска хэлсээн тухай иранска газетэ бэшэнэ

ТЕГЕРАН, майн 13. (ТАСС). «Рахбар» гэжэ газетын майн 10-да мэдээсэһэнэй ёһоор, Иранска почто ба телеграфын министерстводэхи английска агентнүүд болбол Иран ба Индиин хоорондохи телеграфна холбооной Бушир-Карачиин уһан дорохи кабелиие ашаглалга тухай 1930 ондо Иранда олзогүйгөөр баталагдаһан англо-иранска хэлсээнэй болзорые үргэлжэлүүлхэ гэжэ ехээр оролдоно. Энэ хэлсээнэй баталагдаһанһаа хойшо 17 жэлэй турша соо Иран болбол англичануудта 220 миллион риалнуудые түлбэрилхэ зуураа, Тегеран-Керман Мирджавэ гэжэ хэрэглэгдэдэггүй телеграфые дэмжэн барихын тулада 85 миллион риалнуудай гарзада ороһон байна гэжэ газетэ бэшэнэ. Иранда олзогүй энэ хэлсээе үшөө 17 жэл соо үргэлжүүлхэ һэдэлгэ дахяад хэтдэжэ байна гэжэ энэ газетэ мэдээсэхэтэй хамта, энээндэ эрид эсэргүүсэн, тус хэлсээе үргэлжэлэлгэ болбол Иранай экономическа талаар бэеэ дааһан ябадалые дахин муудуулан сохихо гэжэ мэдүүлнэ.

Английска ба амери... нефтиин компанинууд... венецуэльскэ профсо... эрилтэ

НЬЮ-ЙОРК, майн 16. (ТАСС). ... пресс агентствын дамжуулха... нефтиин ажаүйлэдбэриин хүдэ... венецуэльскэ национальна про... бол хүдэлмэришэдэй эрилтые ... салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, ... удаан хугасаагай амаралта ... ажалай байдалые һайжаруул... хэлсээ английска ба ... нефтиин компанинуудтай хэ... Үнгэрһэн жэлдэ президент Ме... һанай һүүлдэ бии болоһон заб... хэ ябадалые хорихо ушарые ... правительствын болюулһанһаа ... сээндэ хүдэлмэришэдэй позици... байна.

Михайловичын проце... урда тээ

ВАШИНГТОН, майн 14. ... Белградта һуугаа аме... хэрэгүүдэй этигэмжэтэ ... шэ майн 7-до Югославс... тельствода ното дамжуул... соонь Михайловичые ... американска летчигүүдай ... гэ үгэхэ ябадалые ... тухай США-гэй прави... дахин хандажа гуйһан ... США-гэй гүрэнэй де... мэдүүлнэ.

Индидэхи үлэсх...

ДЕЛИ, майн 13. (ТАСС). ... княжествонуудта үлэсхэлэн... үхэхэ ушарнууд узэгдэнэ гэ... хэблэлнүүд мэдээсэнэ. Үлэсхэл... дээсэлнүүд бүхы централь на Ин... путанай районуудһаа абта... нуудай 90 тосхонуудаар эдэ ... рэхэгүй байһан тухай Бомбе... гууд мэдүүлнэд, энэнь хадаа ... винцида үлэсхэлэн болоһон ... болоно. Урда Индиһээ үлэсх... рагдагшадай Делидэ ерэлгэ ...

Харюусалгата редактор
Ц. Д. ДАМ...

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС, г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС, Улан-Удэ, Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни промышленности—7-86; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.); объявлений—2-64 (2 зв.)

Н—00611. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР.